

Extra Solutions and Codes

44 + 45

طرح شده توسط:
بهزاد شایق بروجنی
معین ورکیانی

توضیحات جزوه در زیر آمده است:

- این جزوه، جزوی مکمل کلاس و جزوی استاد کریمیان می باشد. با توجه به تکمیلی بودن جزوه، در درسنامه ها به اشارات مختصر و مفید بسته شده و از تکرار خودداری شده است.
- بررسی پاسخ مسائل به کلاس های حل تمرين محول شده است.
- پاسخ مسائل شماره دار را در قسمت کدهای جزوه جست و جو کنید. پاسخ مسائل با علامت ♦ در جزوه موجود نمی باشند و این مسائل صرفاً برای تمرين بیشتر در جزوه قرار داده شده اند. کامنت ها و توضیحات در درون پاسخ ها قرار داده نشده اند. مسائل شماره دار دارای نکته ای آموزشی خاص می باشند یا از سطح دشوار تری برخوردارند.
- این جزوه، با هدف تکمیل سطح مقدماتی برنامه نویسی نوشته شده است، به همین منظور به مقوله هی برنامه نویسی شیء گرا و کلاس ها، علی رقم وجودشان در تیتر های درسی ارائه شده وارد نمی شود.
- در مقایسه با سرفصل های حزوی استاد کریمیان، این جزوه دارای یک سرفصل اضافه است که حاصل جمع آوری نکات از چند بخش جزوی استاد کریمیان می باشد. علاوه بر نکات بالا، سرفصل های زیر را دربر نمی گیرد:

Introduction To Programming

Introduction To C++

Variable Scope

Formatted I/O

Structures

Pointers

علت این امر آن است که دو فصل اول کاملاً تئوری هستند، دو فصل دوم حاوی مطالب مستقل نمی باشد و جزوی اصلی برای این موضوع کاملاً کافیست. مطالب فصل پنجم نیز در فصل Files کنجانده شده، و فصل آخر، در سطح مقدماتی کاربردی نداشته و در سطوح پیشرفته فعالیت دارد.

موفق باشید

مؤلف

فصل اول

Data Types

- مسائل این قسمت مربوط به بخش Data Types جزوء استاد کریمیان میباشند و به ترتیب آسان به سخت و همینطور ترتیب مباحث جزوی مرتب شده اند.
- 4 کادر آموزشی
- 7 سوال با کد پاسخ
- 5 سوال بدون کد پاسخ

1-1

برای نوشتن هر برنامه‌ای لازم است کامپایلر را با دستوراتی آماده‌ی دریافت کد کنید. هر کدام از این دستورات معانی خاصی دارند که درآینده با بعضی از آن‌ها آشنا می‌شوید و به معنایی برخی از آن‌ها نیز در سطح مقدماتی نیازی ندارید. به عنوان نمونه برای نوشتن یک برنامه‌ی ساده، مثل برنامه‌ی سوال ۱، لازم است عبارات زیر را وارد کنید.

```
#include <iostream>
using namespace std;
int main(){
    YOUR CODE
    return 0;
}
```

می‌توان متغیرهایی از هر نوعی که نیاز است (int برای اعداد صحیح، double برای اعداد اعشاری، bool برای صحیح و غلط، char برای کاراکتر و انواع داده‌ای دیگر) قبل از استفاده، یا در اول کد اعلان کرد. برای مثال در زیر، متغیری از نوع double به نام doub تعریف شده است:

```
double doub;
```

می‌توان متغیرها را با عبارت = مقدار دهی کرد:

```
doub = 25.37;
```

همچنین می‌توان چند متغیر از نوع یکسان را با یک دستور اعلان کرد و همچنین می‌توان متغیرها را به هنگام اعلان مقداردهی کرد:

```
bool Ok = true;
```

```
int a, b, c=12, d;
```

به شیوه‌ی زیر می‌توان مقدار متغیر d را به b نسبت داد یا بصورت زنجیره‌ای چند متغیر را مقداردهی کرد:

```
b = d;
```

```
a = b = c = d = 12;
```

عبارت `#include <iostream>` به شما این اجازه را می‌دهد که از دستورات، ورودی و خروجی استفاده کنید. دستور خروجی که عبارت یا عباراتی را در نمایشگر سیستم چاپ می‌کند، به صورت زیر عمل می‌کند:

```
cout << WHAT YOU WANT;
```

عبارتی که برای چاپگر فرستاده می‌شود می‌تواند یک متغیر (فرض شده با متغیرها آشنایی دارید)، یک عدد، یک کاراکتر یا یک عبارت باشد. اگر متغیر باشد، مقدار درون متغیر چاپ می‌شود. اگر یک عدد باشد، خود آن عدد چاپ می‌شود. اگر یک کاراکتر باشد، باید آن را درون "قرارداد و در کد وارد کرد. مثل دستور زیر که حرف A را چاپ می‌کند:

```
cout << 'A';
```

اگر هم قرار بر چاپ یک عبارت باشد، باید آن را درون "قرارداد تا به صورت عینه چاپ شود:

```
cout << "Behzad Shayegh";
```

با فرستادن عبارت تعریف شده‌ی `endl` به دستور خروجی، نشانه‌ی نویسنده به اول خط بعد منتقل می‌شود و عبارات بعدی در خط بعد چاپ می‌شوند. می‌توان چند قسمت خروجی را در یک دستور خروجی قرار داد:

```
cout << "Behzad" << endl << "Shayegh" << 92;
```

برخی عبارات که درون "قرار می‌گیرند معانی خاصی دارند. مهم ترین آن‌ها عبارات "n" و "t" هستند که اولی با `endl` یکسان است و دومی یک `tab` فاصله چاپ می‌کند. برای چاپ خود این عبارات یا حتی کاراکتر «» کافیست قبل از آن‌ها یک `\` قرار دهیم:

```
cout << "my name is:\t \'Behzad\' \nand nothing.";
```

این دستور عبارت زیر را به نمایشگر می‌فرستد:

```
my name is:      "Behzad"  
and nothing.
```

دستور زیر عبارتی را از ورودی صفحه کلید گرفته و در متغیر `name` ذخیره می‌کند. متغیر می‌تواند از هر نوعی باشد اما باید با ورودی مطابقت داشته باشد؛ در غیر این صورت برنامه درست کار نمی‌کند.

```
cin >> name;
```

باز هم می‌توان با یک دستور چند عبارت دریافت کرد:

```
cin >> name >> last_name;
```

در زیر چند دستور و معنای ریاضی آنها به ترتیب تقدم اجرایی لیست شده است:

( ) پرانتز با همان معنای ریاضی

* ضرب

/ تقسیم

% باقیمانده تقسیم صحیح

+ جمع

- تفریق

عبارت = برای مقداردهی از چپ به راست استفاده می‌شود (درست مثل نوشتار ریاضی، مقدار سمت راست درون متغیر سمت چپ کپی می‌شود).

چند عبارت نیز برای خلاصه نویسی وجود دارد که در زیر آمده است:

a++	$a=a+1$
++a	$a=a+1$
a--	$a=a-1$
--a	$a=a-1$
a+=b	$a=a+b$
a-=b	$a=a-b$
a*=b	$a=a*b$
a/=b	$a=a/b$
a%=b	$a=a \% b$

تفاوت دو دستور اول (و همینطور دو دستور دوم) در پیش افزاینده یا پس افزاینده بودن آنهاست. یعنی اگر از این عبارات در یک دستور دیگر به عنوان جزئی غیر مستقل استفاده کنید، عبارت اول، ابتدا مقدار اولیه‌ی a را استفاده می‌کند و سپس مقدار a را یکی افزایش می‌دهد، اما دومی این دو عمل را با ترتیب برعکس انجام می‌دهد.

به مجموعه‌ی دستوراتی که درون آکولاد ({}) قرار می‌گیرند (معمولًا در چند خط متواالی) یک بلوک گفته می‌شود. می‌توان از بلوک‌بندی برای خوانایی بیشتر برنامه استفاده کرد. یک بلوک برای کامپایلر به منزله‌ی یک دستور واحد خواهد بود و می‌توان هرجایی که اجازه‌ی قرار دادن یک دستور داریم، یک بلوک از دستورات را قرار دهیم (مانند درون ساختارهای if و ... که در ادامه خواهیم خواند). درون بلوک‌ها نیز استفاده از هر دستور و ساختاری مجاز است. نکته‌ی مهم درمورد استفاده از بلوک‌ها، استفاده از متغیرهای محلی است که از حوصله‌ی این جزو فراتر می‌رود و مطالعه درمورد آن را به خودتان می‌سپاریم.

- برنامه‌ای بنویسید که یک عدد پنج رقمی را بگیرد، ارقام آن را جدا کند و هر یک از ارقام را با سه فاصله بین هر کدام چاپ نماید.

(How to program, Deitel Deitel)

1-2

گفته شد عبارت `#include <iostream>` اجازه استفاده از دستورات `cin` و `cout` را به ما می‌دهد. به `iostream` یک کتابخانه‌ی C++ گفته می‌شود که با دستور بالا اعلان می‌شود و حاوی توابعی است که با نام و فرم استفاده‌ای خاص، هر کدام اعمال مشخصی را انجام داده و فرایند برنامه نویسی را آسان می‌کنند. این تنها کتابخانه‌های دیگری نیز برای استفاده‌های مشخص دیگری آماده شده‌اند. همینطور می‌توان کتابخانه‌هایی شخصی بر مبنای نیاز خود نوشت و با دستوراتی دیگر به برنامه لینک کرد که موضوع بحث ما نیست.

یکی از کتابخانه‌های پرکاربرد برنامه نویسی، کتابخانه‌ی `cmath` حاوی توابع ریاضی مانند سینوس و کسینوس است. توجه کنید که این توابع بر حسب رادیان عمل می‌کنند. چند تابع پرکاربرد در زیر آمده است:

$$\sin(x) = \sin x$$

$$\cos(x) = \cos x$$

$$\tan(x) = \tan x$$

$$\arcsin(x) = \text{Arcsin } x$$

$$\sinh(x) = \sinh x$$

$$\exp(x) = e^x$$

$$\log(x) = \log x$$

$$\text{pow}(x,y) = x^y$$

$$\text{sqrt}(x) = \sqrt{x}$$

2. برنامه‌ای بنویسید که طول سه ضلع مثلثی بدون نوع خاص (مثل قائم الزاویه) را تحت نام‌های A,B,C دریافت کرده و زاویه‌ی مقابل هر ضلع را تحت نام حرف کوچک متناظر بدست آورده و نمایش دهد.

$$A^2 = B^2 + C^2 - 2BC \cos a$$

(تألیفی)

❖ برنامه‌ای بنویسید که مختصات چهار نقطهٔ یک چهارضلعی را از کاربر دریافت کرده و مساحت و محیط این چهارضلعی را محاسبه و چاپ نماید.

$$S_{abcd} = S_{abc} + S_{adc}, \quad S_{abc} = \sqrt{p(p-a)(p-b)(p-c)}$$

$$p = \frac{1}{2}(\text{محیط})$$

این فرمول برای مساحت مثلث به فرمول «هرون» معروف است. می‌توان با کمک گرفتن از پاسخ مسئلهٔ 2 از فرمول روبرو نیز استفاده کرد: $S = \frac{1}{2} b \cdot c \cdot \sin(A)$ که در آن A زاویه بین اضلاع b,c است.

(تمرینات برنامه نویسی با زبان C++, آمادگی امتحان دانشگاه تهران)

1-3

گفته شد نوع داده‌ای وجود دارد به نام `bool` که می‌تواند حاوی داده‌ی درست (`true`) یا نادرست (`false`) باشد که متناظرند با مقادیر 1 و 0. عملگرهای مقایسه، عملگرهایی هستند هوشمند که با استفاده از آنها می‌توان مقادیری از نوع `bool` دریافت کرد. این عملگرها عبارتند از: `A == B` که اگر A و B با هم مساوی باشند مقدار `true` و درغیر این صورت مقدار `false` را برمی‌گردانند.

که اگر A و B با هم مساوی نباشند مقدار `true` و درغیر این صورت مقدار `false` را برمی‌گردانند.

که اگر مقدار A از مقدار B بزرگتر باشد (اگر از نوع کاراکتر باشد، کد متناظر بررسی می‌گردد). مقدار `A > B` و درغیر این صورت مقدار `true` و درغیر این صورت مقدار `false` را برمی‌گردانند.

که اگر مقدار A از مقدار B کوچکتر باشد (اگر از نوع کاراکتر باشد، کد متناظر بررسی می‌گردد). مقدار $true$ و درغیر این صورت مقدار $false$ را برمی‌گرداند.

که اگر A بزرگتر یا مساوی B باشد مقدار $true$ و در غیر این صورت مقدار $false$ را برمی‌گرداند.

که اگر A کوچکتر یا مساوی B باشد مقدار $true$ و در غیر این صورت مقدار $false$ را برمی‌گرداند.

سه عبارت $! , \&& , ||$ نیز در ساختن عبارات شرطی پرکاربردند. این عبارات برای به دست دادن یک مقدار $bool$ از مقادیر $bool$ دیگر استفاده می‌شوند. معنای این عبارات به این صورت است:

$!= not$ $|| = or$ $\&& = and$

که معانی زیر را منتقل می‌کنند.

$true \&& true$	=	$true$
$true \&& false$	=	$false$
$false \&& true$	=	$false$
$false \&& false$	=	$false$
$true true$	=	$true$
$true false$	=	$true$
$false true$	=	$true$
$false false$	=	$false$
$!(true)$	=	$false$
$!(false)$	=	$true$

با روش استفاده از عبارات شرطی در سوالات آشنایی شوید.

نکته: به تفاوت بین عملگر انتساب ($=$) و عملگر شرط تساوی ($==$) دقت کنید.

3. برنامه‌ای بنویسید که دو عدد صحیح را دریافت و در متغیرهای a, b ذخیره کند، مقدار بزرگتر و کوچکتر را تشخیص دهد و در متغیرهای max, min ذخیره کند. سپس اگر مقدار بزرگتر بر مقدار

کوچکتر بخش پذیر بود، پیغام بخش پذیر بودن را چاپ کند و در غیر این صورت، علاوه بر چاپ پیغام بخش پذیر نبودن باقی مانده حاصل تقسیم را چاپ کند.

گامی به جلو(کادر 1-2): در تمام مراحل کدنویسی این سوال با تصمیم‌گیری‌های درست یا غلط روبرو هستیم که این مطلب مربوط به قسمت بعدی جزو است. در همین حد که با نوشتن قطعه‌ی زیر، فقط و فقط در صورت `true` بودن مقدار `bool` که عبارت شرطی دستور `if` می‌باشد، دستورهای درون کروشهای اجرا می‌شوند. پایان هر دستور درون کروشهایها به ”：“ نیاز است.

```
if (bool) { }
```

این مسئله از آن جهت در این قسمت مطرح شده که در مسائل ادامه‌ی این فصل به دستور `if` (حداقل ساده‌ترین صورت آن) نیاز پیدا خواهیم کرد.

(تألیفی)

4. برنامه‌ای بنویسید که یک عدد چهار رقمی را دریافت کند، ارقام آن را از هم جدا کرده و در چهار متغیر جدا از هم ذخیره کند. سپس با دستور `العمل` زیر آن مقدار را رمزگذاری کند:

برای هر رقم، اختلاف آن را با عدد 9 درنظر گرفته (عنوان مثال 3 بجای 6) و سپس با عدد 7 جمع کند. سپس مقدار یکان عدد حاصل را به عنوان رقم جدید ذخیره کند. مقدار رمز گذاری شده عبارت خواهد بود از سری این ارقام جدید با ترتیب برعکس.

(تألیفی)

❖ برنامه‌ای بنویسید که عدد حاصل از برنامه‌ی سوال 4 را رمزگشایی کند.

راهنمایی: در این مسئله به دستور `if` که در سؤال 3 توضیح مختصری درمورد آن داده شد نیاز پیدا خواهید کرد.

(تألیفی)

5. جناس قلب، عدد یا متنی است که از هر دو طرف به طور یکسانی خوانده شود. برای مثال هر یک از اعداد پنج رقمی زیر جناس قلب هستند:

45554 , 55555 , 12321 , 11611

برنامه‌ای بنویسید که یک عدد صحیح پنج رقمی را بگیرد و جناس قلب بودن آن را معلوم کند.

(How to program, Deitel Deitel)

❖ برنامه‌ای بنویسید که سه عدد `float` غیر صفر را بخواند و معلوم کند آیا این سه عدد می‌توانند نشان دهنده اضلاع یک مثلث باشند یا خیر.

(How to program, Deitel Deitel)

6. برنامه‌ای بنویسید که یک عدد صحیح را بخواند و مشخص کند این عدد فرد است یا زوج و نتیجه را چاپ کند.

گامی رو به جلو(کادر 2): برای تکرار پذیر کردن برنامه‌تان، می‌توانید قسمتی از کد را که باید تا زمانی که کاربر می‌خواهد تکرار شود (برای این برنامه، این قسمت کد شامل دریافت عدد، تشخیص فرد یا زوج بودن و چاپ نتیجه می‌باشد. توجه کنید اعلان‌ها در حلقه تکرار قرار نمی‌گیرند). در ساختار زیر (در بین دو کروشه) قرار دهیم.

```
do { } while (bool);
```

توجه کنید بجای `bool` باید عبارتی شرطی برای ادامه‌ی حلقه قرار دهیم. به عنوان مثال اگر بجای عبارت `0 != num` را قرار دهیم که در آن `num` مقدار ورودی در ابتدای آخرین تکرار حلقه باشد، فقط و فقط در صورتی که کاربر مقدار 0 را وارد کند، حلقه برای آخرین بار اجرا می‌شود، پیغام زوج بودن را چاپ می‌کند و برنامه به پایان می‌رسد. این مطلب مربوط به فصل آینده است و مفصل به آن پرداخت خواهد شد اما در این حد موضوع برای تکرار پذیر کردن برنامه‌های ساده، لازم و ساده است.

(تألیفی)

7. برنامه‌ای بنویسید که تا زمانی که کاربر مقدار صفر را وارد نکرده، بی وقفه مقادیر ورودی را دریافت کند و درنهایت، پس از وارد شدن مقدار صفر، مقدار `max`، `min` این مقادیر را چاپ کند.

راهنمایی: از حلقه‌ی `do while` که در سؤال 6 مطرح شد استفاده کنید و مقدار `max`، `min` را با مقدار ورودی در هر حلقه مقایسه کنید و در صورت لزوم مقدار آن‌ها را تغییر دهید. قسمت چاپ خروجی را بیرون حلقه، بعد از آن قرار دهید.

(تألیفی)

❖ برنامه‌ای بنویسید که تا زمانی که کاربر مقدار صفر را وارد نکرده، بی وقفه مقادیر ورودی را دریافت کند. فرض کنید مقادیر ورودی فقط اعداد صحیح 1 تا 5 هستند. برنامه را طوری بنویسید که در صورت وارد شدن مقداری غیر از این مقادیر، پیغام خطای چاپ کند و این مقدار را بررسی نکند. سپس تعداد تکرار هر یک از این اعداد را بین مقادیر ورودی چاپ کند.

راهنمایی: از حلقه‌ی **do while** که در سؤال 6 مطرح شد استفاده کنید. درون این حلقه به شش دستور **if** نیاز دارید. یکی برای چاپ پیغام خطأ و 5 دستور دیگر برای تشخیص مقدار ورودی بین مقادیر 1 تا 5. برای نادیده گرفتن مقادیر ورودی غیر مجاز نیازی نیست دستوری اضافه کنید به شرطی که تمام دستورات در بلوک‌های **if** ها جای داده شود. برای تعداد تکرار هر مقدار نیز به متغیری جداگانه نیاز دارید.

(تألیفی)

1-4

گاهی به نوع داده‌ی خاصی نیاز داریم که حاوی مقادیر خاصی باشد. برای ساختن انواع داده از دستور **enum** استفاده می‌شود. به عنوان مثال می‌خواهیم نوع داده‌ای تعریف کنیم که حاوی اسامی بازیکنان یک تیم 8 نفره‌ی والیبال باشد. می‌نویسیم:

```
enum player {Ali, Ehsan, Amin, Reza, Shayan, Mohsen, Majid, Farhad}
```

از این پس می‌توانیم از نوع داده‌ی جدید **player** برای اعلان متغیرهای پذیرای این مقادیر استفاده کنیم:

```
player p1, p2=Amin;  
p1=p2;
```

غلب از دستور **enum** به عنوان یک نوع شمارشی یاد می‌شود چراکه به هر یک از ثابت‌هایی که تعریف می‌کند (در این مثال اسامی بازیکنان) که با نام شمارشگر از آنها یاد می‌شود یک مقدار صحیح نسبت می‌دهد. این مقادیر به صورت پیشفرض از 0 و به صورت متوالی و به ترتیب به شمارشگرها تخصیص داده می‌شود اما می‌توان به صورت دستی آنها را مقداردهی کرد:

```
enum player {Ali=3, Ehsan=5, Amin, Reza, Shayan, Mohsen, Majid, Farhad}
```

از جایی که مقداردهی متوقف شود، مقداردهی متوالی از آخرین مقدار ادامه پیدا می‌کند.

❖ برنامه‌ای بنویسید که برنامه‌ی قبل را برای ورودی روزهای هفته تکرار کند. از دستور **enum** استفاده کنید. (ورودی به شکل نوشتاری نام روزهای هفته به انگلیسی، با حروف کوچک خواهد بود).

(تألیفی)

فصل دوم

Control Structures

- مسائل این قسمت مربوط به بخش Control Structures جزوء استاد کریمیان می‌باشد و به ترتیب آسان به سخت و همینطور ترتیب مباحث جزوء مرتب شده‌اند.
  - 5 کادر آموزشی
  - 13 سوال با کد پاسخ
  - 14 سوال بدون کد پاسخ

2-1

در فصل قبل به طور مختصر با دستور شرطی `if` آشنا شدیم. این دستور به شکل زیر استفاده

می‌شود:

```
if (bool) code;
```

رونده کار دستور `if` / اینگونه است که ابتدا عبارت شرطی (`bool`) را بررسی می‌کند و فقط در صورتی که حاصل `true` بود، دستور `code` اجرا می‌شود. همانطور که گفته شد می‌توان با استفاده از آنکواد و قرار دادن یک بلوک بجای `code` چند دستور را با یک ساختار `if` اجرا کرد.

دستور درون ساختار `if` خود نیز می‌تواند حاوی یک ساختار `if` دیگر برای ساختن شرایط ویژه باشد. همچنین می‌توان این موضوع را به تمام ساختارهای مورد بحث در این فصل تعمیم داد به طوری که تمام دستورات تمام ساختارها خود می‌توانند حاوی دستوراتی دیگر یا مشابه باشند.

به ساختار زیر دقت کنید:

```
if (bool) code1;
```

```
else code2;
```

دستور `code2` فقط زمانی اجرا می‌شود که حاصل `bool` نادرست (`false`) باشد و دستور `code1` / اجرا نشود. هر ساختار `if` می‌تواند فقط یک عبارت `else` را شامل بشود یا نشود. همچنین هر عبارت `else` فقط به دستور `if` ماقبل خود اختصاص دارد.

با توجه به نکته‌ی بالا و اینکه می‌توان بجای دستور درون `if` از یک ساختار `if` دیگر استفاده کرد، می‌توان ساختاری چند دستوری و چند شرطی به صورت زیر نوشت:

```
if (bool1) code1;  
else if (bool2) code2;  
else if (bool3) code3;  
else ...  
else if (bool) code;  
else code0;
```

بدیهی است که ساختار بالا با همان قوانین کار دستور `if` `else` به نحوی کار می‌کند که بین عبارات شرطی، از بالا به دنبال عبارت صحیح می‌گردد و اگر پیدا شد، دیگر موارد را بررسی نکرده و دستور را اجرا می‌کند و از ساختار خارج می‌شود. همچنین اگر هیچکدام از شرط‌ها درست نبود، دستور `code0` اجرا می‌شود. از

این دستور معمولاً به نحوی استفاده می‌کنند که عبارات شرطی نقطه‌ی اشتراکی نداشته باشند، چون فقط اولین عبارت درست درنظر گرفته می‌شود.

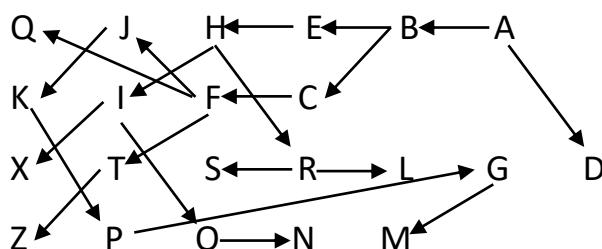
برای عملی که ساختار `if else` های پیاپی انجام می‌دهند، ساختار دیگری وجود دارد. به ساختار زیر توجه کنید:

```
switch (choice){  
    case choice_A: code1; break;  
    case choice_B: code2; break;  
    case ...  
    default: code0;  
}
```

روند کار این دستور اینگونه است که مقدار درون متغیر `choice` (که می‌تواند از هر نوع داده‌ای باشد) را با مقادیر ...، `choice_A`، `choice_B`، ... مقایسه می‌کند و به محض رسیدن به اولین تساوی بین این مقادیر (ترتیب بررسی از بالا به پایین است)، دستورات را درست از همان نقطه ادامه می‌دهد. به عنوان مثال اگر `choice == choice_B` باشد، ابتدا دستور `code2` و سپس دستورات بعد از آن اجرا می‌شوند. توجه کنید که اگر دستور `break` را که بعداً درمورد آن بحث خواهد شد، در پایان دستورات هر `case` قرار ندهید، دستورات `case` های بعدی نیز تا آخر اجرا می‌شوند! وظیفه‌ی دستور `break` این است که روند اجرای دستورات را به بیرون از ساختار `switch` منتقل می‌کند.

می‌توان در این ساختار یک `case` پیشفرض نیز برای زمانی که هیچ `case` مناسبی پیدا نشد تعريف کرد. برای اینکار کافیست درست همانند بالا از واژه‌ی `default` استفاده کرد. توجه کنید که در پایان دستورات این `break` `case` به نیازی نیست چون این `case` آخر است و بعد از آن، ساختار به اتمام می‌رسد.

8. داده‌های زیر را درنظر بگیرید.

توضیح: فلش های رو به چپ 10 امتیاز، رو به راست 20 امتیاز و فلش های مورب 35 امتیاز دارند.

با استفاده از تعداد زیادی دستور `if` و `else` تودرتو، برنامه‌ای بنویسید که کاربر را در ابتدا در نقطه A درنظر بگیرد و با ارائه قدرت انتخاب مسیر در هر مرحله به کاربر، مسیری را طی کند و به محض رسیدن به نقطه‌ای بدون خروجی، به این ساختار انتخابی پایان دهد. سپس مجموع امتیاز کسب شده توسط کاربر را چاپ کند. (حرکت در خلاف جهت فلش‌ها ممکن نیست.)

(تألیفی)

❖ برنامه سؤال 8 را به گونه‌ای بازنویسی کنید که کاربر در هر نقطه‌ی دلخواهی توانایی پایان دادن به بازی و مشاهده‌ی نتیجه را داشته باشد.

راهنمایی: برای این کار، باید در هر نقطه قدرت انتخاب پایان را قرار دهید و در صورت انتخاب این گزینه دستورهای چاپ نتیجه و پایان برنامه (`return 0;`) اجرا شوند. هدف این سؤال استفاده از چند دستور پایان برنامه دونه دستورهای `if` می‌باشد که اصلًاً در برنامه نویسی ساخت یافته پیشنهاد نمی‌شود. در ادامه، این مسئله را از روش‌های ساخت یافته یا ساخت نیافته دیگری نیز مطرح خواهیم کرد.

(تألیفی)

9. برنامه‌ای بنویسید که 5 نمره در محدوده 0 تا 20 دریافت کند و در متغیرهای $m3$, $m2$, $m1$, $m1$, $m2$, $m3$ ذخیره کند. هربار در صورت وارد شدن عددی خارج از محدوده، پیغام خطأ چاپ کند و دوباره عدد را دریافت کند. سپس در صورت دوباره وارد شدن مقدار خارج از محدوده پیغام خطای دیگر چاپ کرده و به برنامه پایان دهد (این دستور بررسی را باید پنج بار کپی کنید. در ادامه با استفاده از حلقه‌های تکرار می‌توان این کار را ساده‌تر انجام داد). هربار پس از دریافت هر نمره، ضریب آن نمره را نیز دریافت و در متغیرهای $n5$, $n4$, $n3$, $n2$, $n1$ ذخیره کند. این ضرایب نیز تنها می‌توانند اعداد صحیح از 0 تا 4 باشند. برای مقادیر خارج از محدوده این ضرایب نیز مراحل قبل را اجرا کنید.

سپس میانگین وزن دار (معدل) آنها را محاسبه کرده و در متغیر W ذخیره کنید. با استفاده از ساختار چند انتخابی `if` نمره معدل را به صورت زیر نمایش دهید:
0 تا 3.99 حرف E, 4 تا 7.99 حرف D, 8 تا 11.99 حرف C, 12 تا 15.99 حرف B, 16 تا 19.99 حرف A+, 20 حرف A.

(تألیفی)

❖ برنامه‌ی سؤال 9 را با ساختار چند انتخابی **switch** بازنویسی کنید.

راهنمایی: برای اینکار، مقدار **W** را تقسیم بر 5 کرده و مقدار صحیح (قدر مطلق) آن را مورد سنجش در ساختار **switch** قرار دهید.

گامی رو به جلو: برای بدست آوردن مقدار صحیح یک مقدار اعشاری، می‌توانید با تغییر نوع داده آن را به نوع **int** برگردانید تا مقدار اعشاری حذف شود. با دستور زیر، **W** مقدار صحیح مقدار اعشاری **W** خواهد بود.

int W = int(w);

(تألیفی)

2-2

در برنامه نویسی ساختارهایی برای تکرار دستورات وجود دارد. یکی از این ساختارها ساختار **while** است که شکل کلی آن به صورت زیر می‌باشد:

while (bool)

code;

که همانطور که قبلاً هم توضیح داده شد، میتوان به جای **code** بلوکی از دستورات را قرار داد که می‌تواند حاوی ساختارهای دیگر یا ساختار **while** دیگری باشد. این حلقه به این صورت کار می‌کند که در هر بار استفاده، اول عبارت شرطی **bool** را بررسی می‌کند و فقط در صورت **true** بودن نتیجه، دستورات درون ساختار را اجرا می‌کند. پس از پایان این دستورات، بار دیگر شرط را بررسی می‌کند و تا زمانی که مقدار **true** باشد، تکرار ادامه می‌یابد. بدیهی است که با قرار دادن شرطی همواره درست (یا عبارت **true**) به جای **bool**، یک حلقه‌ی بینهایت به دست خواهیم آورد. توجه کنید که برای به دست آوردن یک حلقه‌ی محدود، باید عبارت شرطی را با متغیرهایی تعریف کنیم که درون دستورات تغییر کنند تا سرانجام به حالتی برسند که شرط مقدار نادرست را برگردانند.

یک ساختار تکرار دیگر در **C++** دستور **do while** است که بسیار شبیه **while** کار می‌کند. به ساختار زیر توجه کنید:

```
do  
  code;  
  while(bool);
```

که می‌توان به جای **code** یک بلوک از دستورات را قرار داد. این ساختار نیز مانند ساختار **while** تا زمانی که مقدار **true** مقدار **bool** باشد، تکرار را ادامه می‌دهد. تنها تفاوت این دو ساختار این است که ساختار **do while** برای بار اول دستورات، شرط را بررسی نمی‌کند و به این صورت، دستورات حداقل یکبار انجام می‌شوند، حتی اگر شرط از ابتدا نادرست باشد. بقیه‌ی ویژگی‌ها و قابلیت‌های این دو ساختار درست مثل یکدیگر است.

- برنامه‌ای بنویسید که بدون استفاده از کتابخانه **cmath** مقدار **X** به توان **у** را حساب کند.
در این برنامه از ساختار تکرار **while** استفاده کنید. (مقدار **у** را صحیح دریافت کنید).

(How to program, Deitel Deitel)

- ❖ برنامه‌ای بنویسید که حاصل ضرب اعداد صحیح فرد از 1 تا 15 را محاسبه و چاپ کند.

(How to program, Deitel Deitel)

11. برنامه‌ای بنویسید که با استفاده از حلقه تکرار **while**، یک مقدار صحیح مثبت را دریافت کرده و مشخص کند که آن مقدار یک عدد اول است یا خیر. با ساختار **do while** به این برنامه قابلیت تکرار بدهید.

(تألیفی)

12. با استفاده از حلقه تکرار **while**،تابع فاکتوریل را بازسازی کنید.

(تألیفی)

13. با استفاده از سری نامحدود زیر، مقدار π را محاسبه نمایید:

$$\pi = 4 - \frac{4}{3} + \frac{4}{5} - \frac{4}{7} + \frac{4}{9} - \frac{4}{11} + \dots$$

مقدار π را با تقریب **n** جمله از این سری نشان دهید که **n** توسط کاربر وارد شود.

(How to program, Deitel Deitel)

- ❖ کد سؤال 13 را به نحوی بازنویسی کنید که کاربر بجای وارد کردن تعداد جملات، مقدار اختلاف دو جمله آخر را وارد کند.

راهنمایی: باید در هر حلقه، مقدار قبلی نیز ذخیره شود و در عبارت شرطی حلقه **while**، اختلاف مقدار قبلی و مقدار جدید را کوچکتر از مقدار ورودی قرار داد.

(تألیفی)

2-3

یکی دیگر از ساختارهای تکرار، حلقه‌ی **for** است. برای آشنا شدن با روند کار این ساختار به مثال زیر توجه کنید:

```
for (int i = 1; i <= 10; i += 2)  
    cout << i << endl;
```

این حلقه، اعداد فرد کوچکتر از 10 را چاپ می‌کند. همانطور که می‌بینید، این حلقه سه ورودی دریافت می‌کند. اولین آنها برای اعلان و مقداردهی یک شمارشگر است که می‌توان در بلوک دستورات داخل ساختار نیز از آن استفاده کرد. می‌توانیم اگر می‌خواهیم متغیری از پیش اعلان شده را استفاده کنیم، این بخش را خالی بگذاریم اما به ؛ نیاز خواهد بود. دومین آنها شرط ادامه‌ی حلقه است که درست مانند شرط حلقه‌ی **while** عمل می‌کند و سومین آنها دستوریست که در آخر هر دور اجرای حلقه، اجرا می‌شود و برای رساندن شرایط به شرط توقف از آن استفاده می‌شود. اگر قرار است این دستور تکرار شونده نیز در میان دیگر دستورات اجرا شود، باز هم می‌توان جای آن را خالی گذاشت (توجه کنید که به ؛ نیاز نیست). بدیهیست با نوشتن (;;) به یک حلقه‌ی نامحدود دست پیدا می‌کنیم.

نیازی به یادآوری نیست که می‌توان به جای یک دستور اجرایی در این حلقه نیز از یک بلوک استفاده کرد و بدین وسیله می‌توان حلقه‌های تودرتو آفرید.

14. اعداد اول از 2 تا N که N توسط کاربر وارد می‌شود را با استفاده از ساختار **for** جمع کنید. برای تشخیص اعداد اول نیز از یک حلقه **for** دیگر، یک مقدار **bool** که درون این حلقه **for** مقدار دهی می‌شود و یک عبارت شرطی **if** با همان مقدار **bool** قبلی به عنوان عبارت شرطی درون حلقه اصلی استفاده کنید. با ساختار **do while** به این برنامه قابلیت تکرار بدهید.

(تألیفی)

❖ با استفاده از حلقه **while** نوشته شده در سؤال 11 و یک حلقة **for**، برنامه‌ای بنویسید که یک مقدار را دریافت کرده و اعداد اول کوچکتر از آن را به ترتیب از کوچک به بزرگ در یک سطر و یک فاصله بین آنها چاپ کند.

(تألیفی)

❖ کد سؤال‌های 10 تا 13 را با استفاده از حلقه **for** بازنویسی کنید.

(تألیفی)

15. با استفاده از توابع `pow` و `fact` که در سؤال قبل نوشته شد، برنامه‌ای بنویسید که مقدار e^x را تا n رقم اعشار که توسط کاربر وارد می‌شود، با استفاده از فرمول زیر محاسبه کند:

$$e^x = 1 + \frac{x}{1!} + \frac{x^2}{2!} + \frac{x^3}{3!} + \dots$$

راهنمایی: باید دو بار از تابع `pow` استفاده کنید؛ یکبار درون حلقه به عنوان `x` و یکبار درون عبارت شرطی حلقه که اختلاف دو جمله را کوچکتر از 10^{-n} کند. از آنجایی که هنوز با ساختن کد تابع آشنایی نداشتم و مجبوریست مستقیماً ساختار `for` را کپی کنید، این ساختار را برای اولین استفاده توان اجرا کنید و برای عبارت شرطی، از تابع `pow` درون کتابخانه `cmath` استفاده کنید. (تابع `fact` نیز در این کتابخانه موجود است.)

$$x^y = \text{pow}(x, y);$$

(تألیفی)

❖ برنامه‌ای بنویسید که `N` و `X` را از کاربر دریافت کرده و مقدار $\sin(x)$ را با جمع `N` حمله اول سری تیلور زیر محاسبه نمایید.

$$\sin x = x - \frac{x^3}{3!} + \frac{x^5}{5!} - \frac{x^7}{7!} + \dots$$

(تمرینات برنامه نویسی با زبان C++, آمادگی امتحان دانشگاه تهران) (امتحان دانشگاه تهران)

16. با استفاده از حلقه‌های `for` تودرتو برنامه‌ای برای حل دستگاه 3 معادله 3 مجهول با استفاده از روش گاوس جردن بنویسید.

راهنمایی: روش گاوس جردن:

دستگاه معادلات را به شکل ماتریسی مقابله می‌نویسیم:

آنگاه ماتریس زیر را بازسازی می‌کنیم:

$$\left[\begin{array}{ccc|c} c_{11} & c_{12} & c_{13} & |b_1 \\ c_{21} & c_{22} & c_{23} & |b_2 \\ c_{31} & c_{32} & c_{33} & |b_3 \end{array} \right]$$

سپس با دستورات سطحی مقدماتی آن را به یک ماتریس بالا مثلثی تبدیل می‌کنیم. اگر $R1$, $R2$, $R3$ را نماد سطرها بدانیم، اینگونه عمل می‌کنیم:

$$R2 = R2 - R1 \times \frac{c_{21}}{c_{11}}$$

$$R3 = R3 - R1 \times \frac{c_{31}}{c_{11}}$$

$$R3 = R3 - R2 \times \frac{c_{32}}{c_{22}}$$
 و با داده های جدید:

سپس با روش مشابه، آن را به یک ماتریس قطری مانند زیر تبدیل می کنیم:

$$\begin{bmatrix} c'_{11} & 0 & 0 & |b'_1 \\ 0 & c'_{22} & 0 & |b'_2 \\ 0 & 0 & c'_{33} & |b'_3 \end{bmatrix}$$

پس جوابها به صورت زیر خواهد بود:

$$x_1 = \frac{b'_1}{c'_{11}}$$

$$x_2 = \frac{b'_2}{c'_{22}}$$

$$x_3 = \frac{b'_3}{c'_{33}}$$

برای مشکل تقسیم بر صفر نیز راه حلی پیدا کنید. (تعویض سطر مجاز است).

(تألیفی)

2-4

دو دستور خاص برای ساختن حلقه های کامل تر و با قابلیت های بیشتر وجود دارد که در زیر به آنها می پردازیم:

1. دستور `break;` که هرجای بدنی `بلوک دستورات` یک حلقه قرار بگیرد و اجرا شود، دستورات بعدی بدنی نادیده گرفته شده و حلقه بدون درنظر گرفتن شرط ادامه‌ی حلقه، خاتمه می‌یابد و اولین دستور بعد از حلقه اجرا خواهد شد. لذا این دستور را معمولاً در یک ساختار `if` قرار می‌دهند. می‌توان حلقه های بینهایت را به این روش تحت حالتی خاص خاتمه داد. (حال به استفاده از این دستور در ساختار `switch` دقت کنید).

2. دستور `continue;` که هرجای بدنی `بلوک دستورات` یک حلقه قرار بگیرد و اجرا شود، دستورات بعدی بدنی نادیده گرفته شده و دوباره شرط ادامه‌ی حلقه بررسی می‌شود؛ اگر شرط هنوز برقرار بود، حلقه ادامه می‌یابد و در غیر اینصورت از آن خارج می‌شود. این یعنی بازگشت زودهنگام. این دو دستور قادرند انعطاف بسیار زیادی به حلقه ها بدهند از جمله چند شرطی کردن آنها.

❖ کد سؤال اضافه‌ی پس از سؤال 13 را با استفاده از یک حلقه while یا for بینهایت بازنویسی کنید و شرط پایان حلقه را درون یک ساختار if درون حلقه با دستور break قرار دهید.

(تألیفی)

❖ بازی هوپ: این بازی چند نفره‌ی خانوادگی به این صورت است که در ابتدا یک مقدار پرش دلخواه برای آن انتخاب می‌کنند. سپس افراد به ترتیب، اعداد را از یک شمرده و بجای ضرایب صحیح مقدار پرش، عبارت هوپ را به زبان می‌آورند تا زمانی که یک نفر خطأ کند. به عنوان مثال با مقدار پرش 4، بازیکنان به ترتیب اعداد را اینگونه می‌شمارند:

1 , 2 , 3 , hop , 5 , 6 , 7 , hop , 9 , 10 , 11 , hop , 13 , ...

با استفاده از یک حلقه‌ی بینهایت for یا while، برنامه‌ای بنویسید که خروجی این بازی را با دریافت مقدار پرش و آخرین عدد بازی (دلخواه توسط کاربر) چاپ کند. برای چاپ hop از دستور if و continue استفاده کنید و برای خاتمه‌ی بازی درزمان رسیدن به مقدار آخرین عدد، از break استفاده کنید. هر عدد یا کلمه را در یک سطر چاپ کنید.

(تألیفی)

2-5

دستور goto یک دستور با انعطاف بسیار بالاست که برنامه‌ها را از حالت ساخت یافته خارج می‌کند. یعنی برای توسعه‌ی برنامه‌ها مشکلاتی ایجاد می‌کند و بنابراین استفاده از آن پیشنهاد نمی‌شود اما این یک دستور عالی برای برنامه‌های کوتاه است. قبل از توضیح دادن این دستور باید اخطار داده شود که این دستور می‌تواند برای برنامه‌ی شما مهلك باشد پس در استفاده از آن دقت کنید.

شما می‌توانید قسمت‌های مختلف برنامه‌ی خودتان را به صورت زیر مارک (mark) کنید:

Dog:

code

code

Cat:

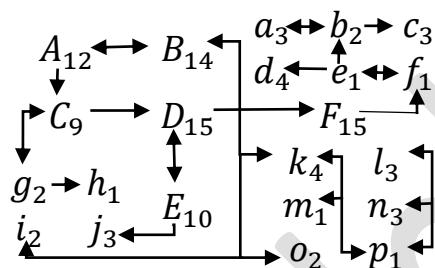
code

code

به این صورت، قسمت‌های مختلف برنامه‌ی شما با اسمی دلخواه خودتان مارک می‌شود. با دستوراتی که تا کنون یاد گرفتیم، این امر مشکلی برای برنامه‌ی شما ایجاد نمی‌کند.

شما می‌توانید با قرار دادن دستور **goto Mark**; در هر جای برنامه (درون هر ساختاری و تحت هر شرایطی) و نوشتن نام یک مارک در برنامه‌ی خودتان بجای **Mark**, روند اجرای دستورات را به آن قسمت (سطر) برنامه منتقل کنید. این دستور می‌تواند برنامه را به جلو یا عقب ببرد. گاهی اوقات لازم است در شرایطی، درون ساختارهای تودرتو، از چند ساختار سری خارج شویم. اینکار با کمک دستور **break** بسیار دشوار خواهد بود در صورتی که با دستور **goto** به سادگی انجام خواهد شد.

.17. شکل زیر را در نظر بگیرید:

برنامه‌ای بنویسید که کاربر را با **0** امتیاز در نقطه **A** قرار دهد. سپس به کاربر اختیار انتخاب مسیر (فقط از بین گزینه‌های موجود با درنظر گرفتن جهت فلش‌ها) بدهید و در هر مرحله، امتیازی معادل اندیس نقطه‌ای که بدان داخل می‌شود به امتیاز وی بیافرایید. توجه کنید که تقاطع بین خطوط بین تمامی مسیرها مشترک و قابل استفاده باشد. برنامه باید زمانی به پایان برسد که کاربر دیگر حق انتخابی نداشته باشد؛ یعنی در **9** نقطه. (اجازه‌ی برگشت فوری بر روی مسیرهای دوطرفه بلامانع است).

راهنمایی: از تعداد زیادی ساختار **go to** استفاده کنید.

(تألیفی)

❖ برنامه مسئله **17** را به گونه‌ای تکمیل کنید که در صورت بازگشت فوری بر روی مسیرهای دوطرفه، امتیاز کسب شده دوبار کم شود. همچنین اختیار پایان بازی در هر نقطه دلخواه و نمایش نتیجه را نیز اضافه کنید.

راهنمایی: برای قسمت اول سؤال به چند ساختار **if** برای هر نقطه نیاز دارد. برای قسمت دوم نیز می‌توانید به روش سؤال اضافه‌ی بعد از سؤال **8** عمل کنید یا اینکه از یک ساختار **go to** که به پایان برنامه می‌رود استفاده کنید.

(تألیفی)

❖ برنامه مسئله **17** را به شکل یک بازی با امتیاز اولیه‌ی **25** درآورید به صورتی که با وارد شدن به هر نقطه، امتیازی متناظر با اندیس آن نقطه از امتیاز کاربر کم شود و کاربر فقط و فقط در صورت

رسیدن به یکی از 9 نقطه‌ی بدون خروجی برنده‌ی بازی شده و پیغام پیروزی را مشاهده کند. در غیر این صورت، اگر در میان راه امتیاز کاربر تمام شد، کاربر پیغام شکست را مشاهده کرده و برنامه پایان یابد.

(تألیفی)

- ❖ برنامه‌ی سؤال 9 را بدون کپی کردن قسمت‌های غیر ضروری و جایگزین کردن حلقه‌های تکرار بجای آنها بازنویسی کنید.

(تألیفی)

- ❖ برنامه‌ای بنویسید که از میان چند عدد صحیح، کوچکترین آنها را پیدا کند. فرض کنید که اولین مقداری که خوانده می‌شود تعداد اعدادی را که باید وارد شوند نشان می‌دهد.
راهنمایی: از پاسخ سوال بعد کمک بگیرید.

(How to program, Deitel Deitel)

18. برنامه‌ای بنویسید که ابتدا مقدار N را از کاربر دریافت کرده و سپس به تعداد N عدد را از کاربر دریافت و سومین بزرگترین عدد بین این N عدد را چاپ نماید.

(تمرینات برنامه نویسی با زبان C++, آمادگی امتحان دانشگاه تهران) (امتحان دانشگاه تهران)

19. برنامه‌ای بنویسید که ابتدا مقدار N را از کاربر دریافت کرده و سپس N عدد از کاربر دریافت و واریانس آنها را محاسبه و چاپ نماید.

راهنمایی: به دلیل اینکه شما هنوز با آرایه‌ها آشنایی ندارید، مجبورید این N مقدار را دو بار از کاربر دریافت کنید. این موضوع در این مثال ایرادی ندارد. می‌توانید ازتابع توان در کتابخانه‌ی ریاضی استفاده کنید.

$$\sigma^2 = \sum_{i=1}^N \frac{(x_i - \bar{x})^2}{N}$$

(تمرینات برنامه نویسی با زبان C++, آمادگی امتحان دانشگاه تهران)

- ❖ اعداد دوم به این صورت تعریف می‌شوند: اعدادی که دقیقاً دو مقسوم علیه کوچکتر از خودشان و بزرگتر از 1 دارند. برنامه‌ای بنویسید که یک عدد به عنوان ورودی دریافت کند و چنانچه این عدد «عدد دوم» بود، پیغام مناسب چاپ کند.

(امتحان دانشگاه تهران، 1393/8/22)

20. برنامه‌ای بنویسید که اندازهٔ یک ضلع از مربعی را بخواند و با استفاده از ستاره و فاصله، یک مربع توخالی به اضلاعی با همان اندازه چاپ کند. برنامه شما باید برای اصلاح با اندازه‌های بین ۱ تا ۲۰ کار کند.

(How to program, Deitel Deitel)

UTAHelp

فصل سوم

Arrays

- مسائل این قسمت مربوط به بخش Arrays جزوء استاد کریمیان می‌باشند و به ترتیب آسان به سخت و همینطور ترتیب مباحث جزوی مرتب شده‌اند.
- 3 کادر آموزشی
- 11 سوال با کد پاسخ
- 9 سوال بدون کد پاسخ

1-3

در بسیاری مواقع پیش می‌آید که ما به لیستی از متغیرها با نام مشترک برای سهولت کار نیاز پیدا می‌کنیم. گاهی نیز موضوع از بحث سهولت خارج شده و به اجبار می‌رسیم، برای حل این موضوع، بهتر است با آرایه‌ها در برنامه نویسی آشنا شویم. آرایه‌ها برای اعلان چند متغیر تحت نامی یکسان ایجاد شده‌اند. طرز کار آرایه‌ها مثل کار با متغیرهای اندیس‌دار در ریاضیات است. به عنوان مثال به عبارت زیر توجه کنید:

`int Ark[10];`

این عبارت آرایه‌ای از متغیرها از نوع `int` را تعریف می‌کند. اندازه‌ی آرایه، درون دو کروشه نوشته شده است، یعنی 10. این به معنی اعلان 10 متغیر می‌باشد. می‌توانیم به این متغیرها به صورت `Ark[0], Ark[1], Ark[2], ..., Ark[9]` دست پیدا کنیم. توجه کنید که شماره‌ی این متغیرها که درون کروشه نوشته می‌شود و حکم همان اندیس را دارد از صفر شروع می‌شود و به صورت متوالی، تا یک واحد کمتر از اندازه‌ی آرایه، ادامه پیدا می‌کند.

می‌توان اعضای آرایه را یک به یک مقداردهی کرد یا اینکه همه‌ی آنها را به صورت زیر در زمان اعلان مقداردهی کرد:

`int Ark[10] = {0,1,2,2,1,0,0,1,2,2};`

با این دستور، اعضای آرایه، به ترتیب با مقادیر داده شده، از سمت چپ مقداردهی می‌شوند. اگر تعداد مقادیر داده شده از اندازه‌ی آرایه کمتر باشد، از آن عضو آرایه که دیگر مقداری برای دریافت ندارد به بعد، همه مقادیر 0 را اخذ می‌کنند. پس می‌توان به صورت زیر همه‌ی اعضای یک آرایه را برابر صفر قرار داد:

`int A[200000] = {0};`

به دو دستور زیر که هم معنی‌اند توجه کنید:

`int Ark[10] = {0,1,2,2,1,0,0,1,2,2};`

`int Ark[] = {0,1,2,2,1,0,0,1,2,2};`

این بدان معناست که اگر اندازه‌ی آرایه را وارد نکنید اندازه‌ی آن برابر با تعداد مقادیر ورودی در مقداردهی زمان اعلان خواهد بود.

توجه کنید چه زمان اعلان به عنوان اندازه‌ی آرایه و چه زمان استفاده از اعضای آرایه‌ها، اندیس آرایه می‌تواند یک متغیر مداردهی شده باشد که در این صورت هم‌ارز با مقدار آن عمل خواهد کرد. به این صورت می‌توان تعداد دلخواهی از متغیرها را در میان برنامه اعلان کرد یا با یک دستور، به متغیرهای مختلفی دسترسی پیدا کرد. یکی از بزرگترین استفاده‌های این ویژگی، استفاده از آنها در حلقه‌ها و استفاده از

شمارشگر حلقه به عنوان اندیس آرایه می‌باشد که به این صورت، در هر بار تکرار حلقه، به یک متغیر دیگر دسترسی پیدا می‌کنیم. مثال اینگونه استفاده‌ها را در کدهای پاسخ مسائل بعدی خواهید دید.

می‌توان آرایه‌ای از آرایه تعريف کرد و به این صورت یک آرایه دو بعدی ساخت. می‌توان آرایه‌ی دو بعدی را به صورت یک جدول تصور کرد. نحوه اعلان یک آرایه دو بعدی درست مثل یک آرایه تک بعدی با دو اندیس (کروشه) است:

int A[5][3];

یک آرایه 5 در 3 تشکیل می‌دهد. روند دسترسی به اعضا نیز درست مثل قبل اما با دو اندیس است. تنها نکته‌ای که درمورد آرایه‌های دو بعدی وجود دارد، مقداردهی زمان اعلان است. به سه مقدار دهی زیر که هم معنی‌اند دقت کنید:

int A[3][2]; A[0][0]=1; A[0][1]=A[1][0]=1; A[1][1]=A[2][1]=2; A[2][0]=3;

int A[3][2]={ {0,1},{1,2},{0,2} };

int A[3][2]={0,1,1,2,0,2}

همینطور می‌توان به نحو مشابه، آرایه‌های سه بعدی یا بیشتر ساخت و استفاده کرد.

برنامه‌ای بنویسید که سوال 19 را به گونه‌ی دیگر حل کند. ابتدا آرایه‌ای با اندازه‌ی N ایجاد و سپس همه‌ی داده‌ها را دریافت کند. سپس با داده‌های موجود در آرایه، واریانس را حساب کند.

(تألیفی)

برنامه‌ای بنویسید که با استفاده از حلقه‌ی **do while** به گونه‌ای که در سؤال 6 آمده پیوسته نمرات دانشجویان را از نوع **double** دریافت کند و با وارد کردن نمره‌ی -1 به برنامه پایان دهد. با استفاده از ساختار **switch** (یا هر روش دیگری) برای هر ورودی، فراوانی نمرات را در محدوده‌ی هر عدد صحیح مشخص کنید (جزء صحیح نمرات را بررسی کنید. برای این کار از تبدیل نوع استفاده کنید). و درصورت وارد شدن نمره‌ای خارج از محدوده‌ی 0 تا 20 و مقدار خاص -1، پیغام خطأ چاپ کرده و حلقه را تکرار کنید. درنهایت فراوان ترین دسته را به همراه مقدار فراوانی آن چاپ کرده و سپس لیستی از محدوده‌ها و دربرابر آنها، مقدار فراوانیشان چاپ کنید. در برابر هر فراوانی در همان خط، با استفاده از علامت * به تعداد فراوانی آن دسته، شبیه‌ساز نمودار میله‌ای آنها را نیز رسم کنید.

راهنمایی: برای ذخیره مقدار فراوانی باید از آرایه‌ها استفاده کنید.

(تألیفی)

- .23 برنامه‌ای بنویسید که تعداد N عدد صحیح (که N توسط کاربر وارد می‌شود) را دریافت کرده و در آرایه‌ای ذخیره کند. سپس مقدار تکرار مقدار را مشخص کند.

راهنمایی: به دو آرایه نیاز دارید.

(تألیفی)

- .24 (مرتب کردن حبابی) فرض کنید می‌خواهیم آرایه‌ای از اعداد را از کوچک به بزرگ در همان آرایه مرتب کنیم. یک روش برای این کار مرتب کردن حبابی است. به اینگونه که عضو اول و دوم مقایسه شده و اگر عضو دوم کوچکتر بود، جای آن دو را تعویض می‌کنیم. سپس این کار را برای عضو دوم و سوم و همینطور الی آخر انجام می‌دهیم. بدین صورت بزرگ‌ترین عضو به خانه‌ی آخر منتقل می‌گردد. کافیست به تعداد اندازه‌ی آرایه (یا حتی یکبار کمتر) این عملیات را انجام دهیم تا مقدار مرتب شوند. برنامه‌ای برای این کار بنویسید. (فرض کنید آرایه 10 عضوی است و مقدار آن توسط کاربر وارد می‌گردد.)

راهنمایی: برای تعویض دو عضو به یک متغیر جدید برای حمل موقت یکی از مقدار نیاز دارید.

(How to program, Deitel Deitel)

- ❖ مرتب کردن حبابی که در سؤال 24 مطرح شد، برای آرایه‌های بزرگ کارآمد نیست. تغییرات ساده زیر را اعمال کنید تا کارایی برنامه بهبود یابد:

الف) پس از عبور اول، مطمئناً بزرگ‌ترین عدد در عنصر با بزرگ‌ترین اندیس قرار می‌گیرد؛ پس از عبور دوم، دو عددی که از همه بزرگ‌ترند «در جای مطلوب» قرار می‌گیرند و الی آخر. برنامه مرتب کردن حبابی را به گونه‌ای تغییر دهید که به جای انجام 9 مقایسه در هر عبور، در عبور دوم 8 مقایسه، در عبور سوم 7 مقایسه و ... انجام دهد.

ب) داده‌های موجود در آرایه ممکن است از قبل کاملاً یا تقریباً مرتب بوده باشند. در این صورت چرا عبور انجام دهیم در حالی که تعداد کمتری کفایت می‌کند؟ برنامه را طوری تغییر دهید که در انتهای هر عبور بررسی کند که آیا در طول این عبور، جابجایی انجام گرفته است یا خیر. اگر جابجایی صورت نگرفته است دیگر نیازی به ادامه مرتب سازی نیست و داده‌ها مرتب‌اند.

راهنمایی: برای قسمت (ب) به یک متغیر از نوع `bool` درون شرط تشخیص نیاز به جابجایی نیاز دارید.

(How to program, Deitel Deitel)

- ❖ سؤال 18 را با ذخیره مقادیر ورودی در یک آرایه و کمک گرفتن از روش مرتب کردن حبابی
سؤال 24 حل کنید.

(تألیفی)

- ❖ برنامه‌ای بنویسید که n عدد از کاربر دریافت کرده و k امین بزرگترین عدد را مشخص کرده و چاپ کند. (k و n توسط کاربر وارد می‌شوند).

(امتحان دانشگاه تهران، 1393/8/22)

- ❖ برنامه‌ای بنویسید که 21 عدد از کاربر دریافت کرده و عدد میانه، $\min$ و $\max$ این 21 عدد را مشخص کرده و چاپ کند.

راهنمایی: داده‌ها را مرتب کنید.

(تمرینات برنامه نویسی با زبان C++, آمادگی امتحان دانشگاه تهران)

- ❖ با استفاده از یک آرایه تک اندیسی، مسئله زیر را حل کنید:
20 عدد بین 10 و 100 را بخوانید (خود 10 و 100 نیز مجازند) و پس از هر بار خواندن، فقط اگر این عدد قبلاً خوانده نشده آن را چاپ کنید. این مسئله را برای بدترین حالت که در آن هر 20 عدد متفاوتند حل کنید. برای حل این مسئله از کوچکترین آرایه ممکن استفاده کنید.

(How to program, Deitel Deitel)

- .25. (غربال اراتوستن) یک عدد صحیح اول عدد صحیحی است که فقط بر خود و بر 1 قابل تقسیم باشد. غربال اراتوستن روشی برای یافتن اعداد اول است. این روش به صورت زیر کار می‌کند.

الف) آرایه‌ای درنظر بگیرید و مقدار اولیه همه عناصر را برابر با 1 (true) قرار دهید. درنهایت عناصر با اندیس اول، 1 باقی خواهند ماند ولی بقیه عناصر آرایه صفر خواهند شد.

ب) با شروع از اندیس 2 (اندیس 1 حتماً اول است). هربار که عنصری با مقدار 1 یافت می‌شود در بقیه آرایه عناصری که اندیسشان مضربی از اندیس عنصر با مقدار 1 است صفر می‌شوند. برای اندیس 2، همه عناصر بعد از 2 که اندیسشان مضربی از 2 است (اندیسهای 4, 6, 8, 10, ...) برابر با صفر قرار داده می‌شوند؛ برای اندیس 3، همه عناصر بعد از 3 که اندیسشان مضربی از 3 است (اندیسهای 6, 9, 12, 15, ...) صفر قرار داده می‌شوند و به همین ترتیب الی آخر.

در پایان عملیات، عناصری از آرایه که هنوز یک هستند اندیشهای را نشان می‌دهند که عدد اولند.
برنامه‌ای بنویسید که با استفاده از یک آرایه 1000 عنصری، اعداد اول از 1 تا 999 را بدست آورد و
چاپ کند. عنصر 0 آرایه را نادیده بگیرید.

(How to program, Deitel Deitel)

❖ برنامه‌ای بنویسید که عدد N را از کاربر دریافت کرده و سپس به تعداد N مختصات به شکل X و Y
از کاربر دریافت و ذخیره کند. سپس مساحت حاصل از اتصال به ترتیب این نقاط را بدست آورد.

راهنمایی: برای X ها و Y ها دو آرایه‌ی جداگانه تعریف کنید. به مسئله اضافه بعد از سؤال 2 نگاه کنید.

(تألیفی)

.26. برنامه‌ای بنویسید که از کاربر 20 عدد دریافت کرده و بزرگترین توالی مرتب صعودی
موجود در این لیست اعداد را چاپ نماید.

مثال: درصورتی که کاربر اعداد زیر را وارد نماید:

3 , 6 , 23 , 87 , 45 , 50 , 63 , 71 , 90 , 103 , 139 , 76 , 30 , 31 , 34 , 56 ,
79 , 80 , 21 , 25

خروجی برنامه باید توالی زیر باشد زیرا طولانی ترین توالی صعودی موجود است:

45 , 50 , 63 , 71 , 90 , 103 , 139

(امتحان دانشگاه تهران، 1393/8/22)

.27. جدولی با ابعاد 10 در 10 از اعداد صحیح داریم. اعداد به صورت تصادفی در این صد
سلول قرار گرفته‌اند. (فعلاً برنامه را به نحوی بنویسید که کاربر اعداد را وارد کند زیرا هنوز تولید
اعداد تصادفی مطرح نشده است). تابعی بنویسید که این جدول را به عنوان ورودی دریافت کرده و
طولانی ترین دنباله از اعداد سریالی را در آن جست و جو کرده و به همراه مکان آنها چاپ نماید.
اعداد در چهار جهت اصلی به دنبال هم قرار می‌گیرند.

مثال: فرض کنید جدول به صورت زیر باشد، آنگاه طولانی‌ترین دنباله سریالی اعداد جدول از 7 تا 19
خواهد بود که با رنگ تیره مشخص شده است:

8	22	38	32	42	21	8	15	46	41
15	45	2	41	26	12	34	30	6	30
29	46	8	27	1	5	11	12	11	17
42	31	48	4	39	14	10	8	25	1
19	32	39	3	7	8	9	33	17	11
11	25	18	17	16	15	10	11	12	13
24	19	19	1	43	14	13	12	42	40
42	31	45	32	43	15	46	45	45	8
35	47	48	49	3	16	20	24	4	23
45	46	23	40	50	19	37	35	27	28

(امتحان دانشگاه تهران، 1394/10/17)

3-2

یکی دیگر از کتابخانه‌های کاربردی، کتابخانه‌ی **iomanip** است که حاوی توابعی برای قالب‌بندی می‌باشد. در این بخش، دو تابع از این کتابخانه را معرفی می‌کنیم:

1- تابع **setw** که فضای خاصی را از سمت چپ برای خروجی بعدی رزرو می‌کند. خروجی بعد نیز این فضای رزرو شده را از سمت پر می‌کند و در صورت اتمام فضای رزرو شده، تابع **setw** نادیده گرفته می‌شود. بهتر است روند کارکرد این تابع را با امتحان کردن آن مشاهده کنید. روند استفاده از این تابع مثل عبارت **endl** می‌باشد که درون دستور خروجی قرار می‌گیرد. مقدار طول فضای دلخواه (عرض میدان) را با یک عدد صحیح مثبت به عنوان ورودی تابع مشخص می‌کنیم. به مثال زیر دقت کنید:

```
cout << "My name is" << setw(12) << "Behzad";
```

این دستور، مقدار 12 فضای خالی بعد از عبارت **My name is** را برای خروجی بعدی رزرو می‌کند. خروجی بعدی با طول 6 حرف، این فضای رزرو شده را از سمت پر می‌کند 6 فضای خالی باقی مانده، خالی می‌مانند. درواقع این دستور خروجی زیر را تولید می‌کند:

My name is   Behzad

2- تابع **setprecision** که بر روی نحوه نمایش تمام خروجی‌های عددی اعشاری بعد از خود تأثیر می‌گذارد. این تابع که نحوه استفاده از آن مانند **setw** درون دستور خروجی است، یک ورودی عدد صحیح مثبت دریافت می‌کند که این مقدار، نشان دهنده‌ی تعداد ارقامی است که باید از مقادیر عددی اعشاری خروجی‌های بعدی نشان داده شود. اگر مقدار ورودی تابع از تعداد ارقام خروجی (هم قبل از اعشار و هم بعد از آن) بیشتر یا مساوی با آن باشد، این تابع کار خاصی انجام نمی‌دهد. اگر این مقدار از تعداد ارقام قبل از اعشار بیشتر و تفاوت این دو از تعداد ارقام بعد از اعشار کمتر باشد، یا اینکه این مقدار با تعداد ارقام قبل از اعشار برابر باشد، مقدار عددی هنگام نمایش، به نحوی گرد می‌شود که تعداد ارقام نمایشی با مقدار

تابع برابر شود. اگر این مقدار از تعداد ارقام قبل از اعشار نیز کوچکتر باشد، باز هم مقدار عددی گرد شده و به صورت نمایش علمی، نمایش داده می‌شود. به سه مثال زیر توجه کنید:

```
cout<< setprecision(4)<< 12.2475 << endl<< 12.5 << endl<< 1257843.0;
```

خروجی به صورت زیر خواهد بود:

12.25

125

1.258e+006

توجه کنید که توابع دیگری نیز در قالب بندی کاربرد دارند که از حوصله‌ی این جزو خارج‌اند و تحقیق در مورد آنها را به خودتان می‌سپاریم.

❖ برنامه‌ی سوال 20 را با استفاده از دستور **setw** بازنویسی کنید.

(تألیفی)

❖ برنامه سوال 27 را به نحوی بازنویسی کنید که نتایج را به شکل جدول‌واره‌ی زیر نمایش دهد:

C	I	x	y	N
---	---	---	---	---

و این سطر را برای هر نقطه تکرار کند. C شماره‌ی نقطه است (ردیف) و «|» صرفاً برای مرتب بودن جدول می‌باشد. X شماره ستون نقطه و y شماره سطر آن است و N نیز مقدار درون خانه‌ی مورد نظر. (فاصله‌ی بین پارامترها را با **setw** با عرض میدان 10 پیاده کنید).

(تألیفی)

❖ سوال 2 و همچنین سؤال اضافه‌ی پس از آن را به نحوی بازنویسی کنید که جواب را به ترتیب با سه رقم و دو رقم اعشار نمایش دهند.

(تألیفی)

3-3

یک تابع کاربردی در کتابخانه‌ی استاندارد **<stdlib.h>** وجود دارد که ترجیح داده شده در این قسمت توضیح داده شود. خروجی این تابع یک عدد تصادفی بین 0 و 32767 است و ورودی آن هیچ پارامتری ندارد. برای استفاده از این مقدار تصادفی باید آن را در یک متغیر ذخیر کنید:

```
i = rand();
```

در طول اجرای برنامه، با هر بار رسیدن به عبارت `( ) rand` یک مقدار جدید تولید می‌شود. گاهی ما لازم داریم مقدار تولید شده در بازه‌ی خاصی قرار گیرد، در این صورت می‌توانیم از عملگر `%` استفاده کنیم:

`i = rand() % 36;`

دستور بالا، عددی تصادفی بین ۱ تا ۳۵ تولید می‌کند. همین‌طور می‌توانیم برای تولید اعداد منفی، یک ۱- در مقدار حاصل ضرب کنیم و به همین صورت، با دیگر اعمال ریاضی می‌توانیم اعدادی تصادفی به صورت دلخواه تولید کنیم.

نکته‌ای وجود دارد که باید به آن دقت شود؛ تابع `rand` در واقع اعداد شبه تصادفی تولید می‌کند. فراخوانی مکرر `rand` دنباله‌ای تولید می‌کند که تصادفی بنظر می‌رسد اما این دنباله هر بار که برنامه اجرا می‌شود عیناً تکرار می‌شود. این خصوصیت به اشکال زدایی برنامه کمک فراوانی می‌کند زیرا بررسی روند کار برنامه را تسهیل می‌بخشد. درنهایت، پس از اطمینان از کارکرد درست برنامه، می‌توان این ایراد را برطرف کرد به طوری که اعداد کاملاً تصادفی باشند. این کار بوسیله‌ی تابعی دیگر بنام `srand` در کتابخانه‌ی استاندارد صورت می‌گیرد. تابع `srand` یک مقدار صحیح از نوع `unsigned` به عنوان ورودی دریافت می‌کند و باعث می‌شود توابع `rand` به کار رفته در برنامه در هر بار اجرای برنامه مقادیر کاملاً تصادفی تولید کنند. توجه کنید که باز هم دنباله‌ی تصادفی حاصل به مقدار ورودی تابع `srand` بستگی دارد پس مقدار این ورودی باید به نحوی وارد شود که در هر بار اجرای برنامه مقداری متفاوت داشته باشد. نحوه استفاده از `srand` در زیر آمده است. این یک مثال ساده است:

```
#include <iostream>
#include <stdlib.h>
using namespace std;
int main(){
    unsigned seed;
    cin >> seed;
    srand (seed);
    for (int i=0; i<10; i++)
        cout << rand () << endl;
    return 0;
}
```

.28. برنامه‌ای بنویسید که ریختن دو تاس را شبیه‌سازی کند. این برنامه باید برای ریختن اولین تاس از `rand` و برای ریختن تاس دوم نیز بار دیگر از `rand` استفاده کند. سپس مجموع این دو مقدار محاسبه شود.

توجه: چون هر یک از تاس‌ها مقدار صحیحی بین ۱ تا ۶ را نشان می‌دهد پس مجموع این دو مقدار عددی بین ۲ تا ۱۲ است که مجموع ۷ بیشترین دفعات و مجموع ۲ و ۱۲ کمترین دفعات پیش می‌آیند. برنامه شما باید دو تاس را 36000 بار ببریزد. با استفاده از یک آرایه تک اندیسی، تعداد دفعاتی را که هر یک از مجموع‌های ممکن، پیش می‌آیند ثبت و نتایج را به شکل جدولی چاپ کنید. سپس تحقیق کنید که آیا تعداد مجموع‌های حاصله، معقول است یا خیر (مثلاً به شش طریق، مجموع ۷ حاصل می‌شود پس تقریباً یک ششم همه پیشامدهای باید ۷ باشد).

نکته: نیازی به استفاده از `srand` نیست. برنامه را با `rand` پیاده سازی کنید.

(How to program, Deitel Deitel)

.29. برنامه‌ای بنویسید که جدول سؤال 27 را با اعداد تصادفی پر کند و جدول را نشان دهد. از دستور `srand` استفاده کنید و مقدار اولیه‌ی `srand` را در ابتدای برنامه دریافت کنید. توجه داشته باشید که در صورت وارد شدن اعداد مشابه، جداول مشابهی دریافت می‌شود. نیازی به ادامه‌ی حل آن سوال نیست و ساخت جدول کفایت می‌کند. (عدد یک یا دو رقمی باشند).

(تألیفی)

.30. برنامه‌ای بنویسید که N را از کاربر دریافت کند، به تعداد N عدد تصادفی تولید کرده و نمایش دهد و مجموع حاصله را از کاربر بخواهد. امتیازی برای کاربر بوجود آورید که در صورت پاسخ درست، N مقدار به آن اضافه شود و در صورت پاسخ غلط، ۵ امتیاز از آن کسر گردد. به برنامه خاصیت تکرار بدھید و در صورت وارد شدن عدد ۰، برنامه را پایان دهید. قسمت تکرار برنامه باید شامل دریاف N نیز باشد.

برای تولید اعداد تصادفی از `srand` استفاده کنید و برای مقدار اولیه‌ی آن، از ساعت کامپیوتر کمک بگیرید. در این صورت برنامه در هر زمانی که اجرا شود، با توجه به لحظه‌ی اجرا، اعداد متفاوتی را ارائه می‌کند. این یک روش عالی برای تولید اعداد تصادفی است. (اعداد فقط ۲ یا ۳ رقمی باشند).

گامی رو به جلو: برای به دست آوردن ساعت کامپیوتر به طریق زیر عمل کنید:

`time ( 0 );`

این عبارت زمان کامپایل شدن برنامه را برمی‌گرداند. این تابع در کتابخانه‌ی `<ctime>` قرار دارد.

(تألیفی)

.31. برنامه‌ای بنویسید که مسئله‌ی هشت وزیر شطرنج را حل کند.

راهنمایی: مسئله‌ی هشت وزیر یعنی که هشت مهره را در صفحه‌ی 8 در 8 شطرنج طوری قرار دهید که هیچکدام از مهره‌ها با حرکت طولی، عرضی یا اوریب با هر طولی، به یکدیگر نرسند.

(تألیفی)

فصل چهارم

StringS

- مسائل این قسمت مربوط به بخش **Arrays** و همینطور **File I/O** جزوء استاد کریمیان می باشند و به ترتیب آسان به سخت و همینطور ترتیب مباحث جزوء مرتب شده اند.
  - 5 کادر آموزشی
  - 5 سوال با کد پاسخ
  - 9 سوال بدون کد پاسخ

4-1

یک راه قدیمی و ابتدایی برای ذخیره‌ی رشته‌ها، ذخیره‌ی آنها، کاراکتر به کاراکتر، درون یک آرایه از کاراکترهاست. توجه کنید که یک رشته‌ی ۵ کاراکتری به آرایه‌ای ۶ عضوی نیاز دارد، زیرا باید یک عضو نهایی برای کاراکتر '۱۰' رزرو شود. اگر مقادیر آرایه را در کد برنامه به آن می‌دهید، در صورت عدم رعایت قوانین مربوط به اندازه‌ی آرایه با خطای کامپایلر مواجه می‌شوید، اما اگر به عنوان مثال با کدی مانند دستور زیر، مقدار ورودی را در طول اجرای برنامه دریافت کنید و تعداد کاراکترها از اندازه‌ی آرایه بزرگتر باشد، با ایندکس بیرون از حدود آرایه مواجه خواهیم شد که در این صورت در برخی موارد، خود برنامه اندازه‌ی آرایه را تا حد مورد نیاز افزایش می‌دهد. اما این کار امن نیست و ممکن است جزئی از اطلاعات از دست بروند. سعی کنید با انتخاب اندازه‌ای به اندازه‌ی کافی بزرگ، از رخدادن چنین رویدادی جلوگیری کنید:

```
char C[4];
```

```
cin >> C;
```

بدین صورت می‌توان با نوشتن نام آرایه (بدون اندیس) به کل رشته دست پیدا کرد یا اینکه با استفاده از اندیس آن به تک تک کاراکترها دسترسی داشت. می‌توان برای کنترل ایندکس بیرون از حدود آرایه، برای دریافت کاراکترها از حلقه‌ای مانند زیر استفاده کرد:

```
char C[12];
```

```
for(int i=0; i<11; i++)
```

```
    cin >> C[ i ];
```

راه کاربردی‌تر برای استفاده از رشته‌ها، استفاده از نوع **string** می‌باشد. به سه خط کد زیر که یک **string** به نام **str** را اعلان و مقداردهی می‌کند، سپس مقدار را از طرف ورودی در آن ذخیره می‌کند و درزهای آن را چاپ می‌کند دقت کنید. توضیحات بیشتر در مورد نکات این نوع داده در آینده داده خواهد شد.

```
string str = "Behzad";
```

```
cin >> str;
```

```
cout << str;
```

یکی از مزیت‌های استفاده از این نوع داده بجای آرایه‌ی کاراکتری، نامحدود بودن رشته‌ی ورودیست.

نکته) توجه کنید که با دریافت رشته‌ها از طریق `Cin` نمی‌توان کاراکترهای فضای سفید مانند خط جدید یا فاصله را دریافت کرد(حتی در نوع داده‌ی `string`). البته اگر این کاراکترها را هنگام مقداردهی زمان کامپایل وارد کنیم مشکلی نخواهد بود اما هنگام دریافت زمان اجرا، به مشکل خواهیم خورد. روش‌های حل این مشکل را در کادرهای بعدی توضیح خواهیم داد.

❖ برنامه‌ای بنویسید که برای 10 نفر، فضای کاربری تهی و آماده برای پرشدن ایجاد کند. این فضاهای باید شامل اطلاعات زیر باشند.

1- نام 2- نام خانوادگی 3- شهر محل تولد 4- سن 5- تاریخ تولد 6- شغل
7- جنسیت 8- وضعیت تأهل 9- کد حساب 10- وضعیت حساب
موارد 9 و 4 را با نوع عدد صحیح، موارد 7 و 8 را با نوع `enum`، مورد 10 (از نظر اشغال یا آزاد بودن) از نوع `bool` و دیگر موارد را به صورت آرایه‌ای از کاراکترها دریافت کنید. فرض کنید هیچ کدام از این موارد بیشتر از 10 حرف نیستند و به دریافت فاصله نیازی نیست. هر حساب باید یک کد و یک رمز عبور داشته باشد. کدها برای حساب‌ها باید به صورت تصادفی داده شوند (نیازی به محدود کردن بازه اعداد تصادفی نیست و همین‌طور اعداد شبه تصادفی کفایت می‌کنند). کاربر با وارد کردن درخواست ثبت نام، باید به مرحله‌ی ثبت نام رسیده و پس از پایان، کد حساب را دریافت و یک رمز عبور انتخاب کند. اگر حساب کد وارد شده پر بود، باید رمز عبور وارد کند و در صورت صحیح بودن، اطلاعات را مشاهده کند.

چون هنوز با ذخیره اطلاعات آشنا نیستید، برنامه را به نحوی بنویسید که پس از پایان کار برای هر کاربر (حتی کسی که رمز اشتباه وارد کرده) برنامه خاتمه نیابد و به مرحله دریافت کد برگردد.

(تألیفی)

.32. برنامه‌ای بنویسید که پیوسته، یک رشته نامحدود از کاربر دریافت کرده و در یک آرایه کاراکتری ذخیره کند. نیازی به دریافت فاصله‌ها نیست و می‌توانید آن‌ها را نادیده بگیرید. توجه کنید که شما با «وکتور» آشنایی ندارید پس منظور سؤال یافتن راه حلی برای ذخیره رشته، بدون محدودیت فضای است. (برنامه را با خواندن مقدار '0' پایان دهید).

راهنمایی: به دو آرایه نیاز دارید.

نکته: کد پاسخ این سؤال به صورت مطلوب نوشته نشده است اما نگاهی گذرا و ساده است به روند کار وکتور برای تولید آرایه‌ی نامحدود. (رونده کار وکتور پیچیده‌تر و کاربردی‌تر می‌باشد اما از همین تکنیک کلی که در پاسخ این سؤال از آن استفاده شده است استفاده می‌کند).

(تألیفی)

❖ برنامه‌ی سؤال اضافه‌ی قبل از سؤال 32 را با استفاده از نوع **string** بجای آرایه‌ی کاراکتری بازنویسی کنید. دیگر نیازی به محدود کردن رشته‌ها نیست.

(تألیفی)

❖ برنامه سؤال 32 را برای دریافت تعداد نامحدودی کلمه تکرار کنید. کلمات را با **cin** دریافت کرده و در یک آرایه از نوع **string** ذخیره کنید. دقت کنید که باید همانند سؤال 31، یک آرایه‌ی بینهایت بسازید. دقت کنید که با دریافت با استفاده از **Cin**، فاصله‌های ذخیره نمی‌شوند و دقیقاً با دیدن هر فاصله، عبارت به عنوان یک کلمه مجزا در یک عضو از آرایه ذخیره می‌شود. پس اگر کاربر متنی را پیوسته وارد کند، برنامه خود به خود آن را به کلمات مجزا تقسیم کرده و ذخیره می‌کند. پس از دریافت عدد 0، به دریافت خاتمه دهید و عبارت ورودی را چاپ کنید. با چاپ فاصله بین کلمات، متن را بازسازی کنید.

(تألیفی)

4-2

گفته شد یکی از ایرادهای این نحوه‌ی دریافت رشته (از طریق دستور **cin**)، این است که نمی‌توان کاراکترهای فضای سفید، مثل فاصله یا خط جدید را ذخیر کرد. برای رفع این مشکل می‌توان از تابع **get** استفاده کرد:

```
cin.get(C[0]);
```

این دستور، یک کاراکتر از ورودی دریافت و در عضو مشخصی از آرایه یا در متغیری از نوع کاراکتر ذخیره می‌کند. نکته‌ی مثبت این دستور توانایی دریافت کاراکترهای سفید است. برای دریافت تعداد زیادی کاراکتر باید از حلقه‌ها استفاده کرد (برای نمونه، با اینکه این روش سخت حل مسئله است، سؤال 33 به اینصورت حل شده است). اما راه ساده‌تری نیز وجود دارد. این تابع توانایی دریافت آرگومانی برای تعداد کاراکترهای دریافتی دارد:

```
char C[20];  
cin.get(C , 10);
```

همچنین می‌تواند آرگومان سومی از نوع کاراکتر به آن داد تا به محض رسیدن به آن، به دریافت خاتمه دهد:

```
cin.get(C , 10 , ':');
```

یک تابع کاربردی، تابع `ignore` برای صرف نظر از ورودی می‌باشد.

`cin.ignore(20, 'c')`

این تابع دو آرگومان به عنوان ورودی دریافت می‌کند. اولین آرگومان یک مقدار عددی صحیح مثبت است که تعداد کاراکترهایی را نشان می‌دهد که باید از آنها صرف نظر شود. این دستور برنامه را برای دریافت و صرف نظر از 20 کاراکتر متوقف می‌کند. توجه کنید که کاراکتر خط جدید و فاصله نیز محسوب هستند. آرگومان دوم یک کاراکتر است که برنامه با دریافت آن، از آن صرف نظر کرده و به صرف نظر کردن خاتمه می‌دهد. معمولاً کاراکتر '\n' (سطر جدید) را به عنوان کاراکتر خاتمه قرار می‌دهند تا با وارد کردن هر عبارتی و فشردن کلید `enter`، به صرف نظر کردن خاتمه داده شود.

تابع `( )` تابعی به شدت پرکاربرد از کتابخانه `iostream.h` است که صلاح دیده شده در این بخش توضیح داده شود. این تابع که آرگومانی دریافت نمی‌کند، برای دریافت یک کاراکتر از جریان ورودی ساخته شده است. نکته‌ی متمایز کننده‌ی این تابع این است که برای وارد کردن کاراکتر، نیازی به فشردن کلید `enter` نیست. در واقع بلا فاصله پس از فشردن هر کلید، آن را دریافت می‌کند. این تابع برای ایجاد یک «ایست» در برنامه استفاده می‌شود تا بتوان اطلاعات برنامه را با دقیق از روی کنسول خواند. اگر بخواهیم کاراکتر ورودی را در یک متغیر ذخیره کنیم، باید دستور را به شکل زیر بنویسیم:

`C = getch();`

و بدین صورت کاراکتر ورودی در متغیر `C` ذخیره می‌شود. چند مثال از کاربردهای این تابع را در مسائل زیر مشاهده می‌کنید.

33. برنامه سؤال اضافه قبل از سؤال 32 را به نحوی بازنویسی کنید که داده‌های از نوع آرایه‌ی

کاراکتری قابلیت دریافت فاصله را نیز دارا باشند. (از تابع `get` استفاده کنید).

در همان سؤال، برای دریافت تاریخ تولد، فرض کنید کاربر به یکی از دو شکل زیر تاریخ را وارد می‌کند:

1- چهار رقم سال، علامت «/»، 2 رقم ماه (مثلاً 04)، علامت «/»، دو رقم روز

2- دو رقم ماه، علامت «/»، دو رقم روز

برنامه را به نحوی گسترش دهید که در صورت وارد شدن تاریخ، به هر طریق دیگری، پیغام خطای چاپ کرده و دوباره از کاربر درخواست وارد کردن تاریخ کند. (نیازی نیست ورود حرف بجای عدد را بررسی کنید). در صورت وارد شدن تاریخ به صورت اول، از 4 رقم اول سال و همینطور علامت «/» مربوطه صرف نظر کنید.

(تألیفی)

- ❖ پاسخ برنامه‌ی سؤال 33 را به نحوی اصلاح کنید که بجای دریافت حروف به صورت یکی یکی با استفاده از حلقه‌ها، از تابع `cin.get` با دو آرگومان استفاده کند.

راهنمایی: برای اینکار، لازم است جای دو اندیس آرایه را جایجا کنید. یعنی اول شماره‌ی کاربر قرار گیرد و سپس تعداد کاراکترهای ورودی.

نکته: با انجام تکنیک بالا (راهنمایی) برای نمایش عبارات نیز دیگر نیازی به حلقه‌ها نیست. کافیست نام آرایه را به همراه اندیس اول و بدون ذکر اندیس دوم در دستور خروجی قرار دهید.

درواقع از هر نظر، منطقی‌تر بود که کد این سؤال به این صورتی که ذکر شد نوشته شود اما صرفاً برای نشان دادن چگونگی استفاده از حلقه‌ها در این مسائل، کد موردنظر به این صورت نوشته شد.

(تألیفی)

- ❖ برنامه‌ی سؤال 27 را به نحوی تکمیل کنید که برای نمایش نتیجه‌ها، منتظر فشار دادن یک کلید (هر کلیدی) بماند و با وارد شدن هربار یک کلید، یکی از پاسخ‌ها را چاپ کند.

(تألیفی)

برنامه‌ای بنویسید که با شروع از عدد 2، با هربار فشار دادن کلید N (n یا N)، عدد اول 34. بعدی را چاپ کند و با فشار دادن کلید E (e یا E)، از برنامه خارج شود.

(تألیفی)

- ❖ برنامه سؤال 32 را به نحوی تکمیل کنید که منتظر وارد شدن کلید enter برای ذخیره حروف نماند و همینطور فاصله را نیز دریافت کند.

(تألیفی)

برنامه‌ای بنویسید که «*» را در صفحه حرکت دهد. اینگونه عمل کنید که در ابتدا، یک ستاره در نقطه شروع برنامه چاپ شود، سپس با هربار وارد کردن کلید «D»، این ستاره با یک فاصله (یعنی یک خانه به راست) چاپ شود (از `setw` استفاده کنید). و با ورود کلید «A»، یک خانه به سمت چپ برود. در صورت قرار گرفتن ستاره در چپ ترین نقطه، حرکت آن را به سمت چپ متوقف کنید. همین کار را برای کلیدهای «W» و «S» برای بالا و پایین (به وسیله `endl`) تکرار کنید.

راهنمایی: هربار باید با ورود کلید جدید، صفحه پاک شده و از اول رسم شود.

گامی رو به جلو: برای پاک کردن صفحه از تابع `clean` استفاده کنید.

برای استفاده از این تابع کافی است هرجایی از کد که می‌خواهید کنسول تمامًا خالی شود، عبارت زیر را به عنوان دستور قرار دهید.

```
system("cls");
```

(تألیفی)

4-3

گفته شد یک نوع ساده‌تر برای رشته‌ها نوع `string` است. یک تابع بسیار ساده و پرکاربرد برای دریافت این نوع وجود دارد. تابع `getline` تابعیست که دو آرگومان دریافت می‌کند و یک سطر داده از نوع `string` را در متغیری معلوم ذخیره می‌کند. آرگومان دوم نام متغیری است که می‌خواهیم یک سطر را در آن ذخیره کنیم اما متغیر اول، نحوه‌ی دریافت این یک سطر را مشخص می‌کند. فعلًاً چون ما فقط با دستور `cin` اطلاعات را از صفحه کلید دریافت می‌کردیم، برای آرگومان اول این تابع، فقط عبارت `cin` را می‌شناسیم. پس کاربرد تابع به شکل زیر می‌باشد:

```
string str;  
getline(cin,str);
```

نکته) نکته‌ی شایان توجه این است که این دستور، داده‌ها را تا زمانی دریافت می‌کند که کاراکتر `'\n'` (بر روی کیبورد) وارد نشده باشد و این کاراکتر آخرین کاراکتر دریافتی در این دستور است. اما دستور `cin` (حتی برای دریافت داده‌های عددی یا ...) بدون دریافت این کاراکتر خاتمه می‌یابد پس اگر قبل از دستور `getline` از دستور `cin` استفاده شده باشد، یک کاراکتر نوسطر در ورودی باقی می‌ماند که توسط اولین دستور `getline` دریافت می‌شود و دستور مذکور خاتمه می‌یابد! برای رفع این مشکل کافیست اولین دستور `getline` پس از `cin` را دو بار اجرا کنید یا اینکه حرفه‌ای تر عمل کرده و کاراکتر مذکور را با دستور `cin.ignore` حذف کنید.

❖ با استفاده از دستور `()` و استفاده از `string` ها منظور سؤال 32 را با اضافه کردن قابلیت دریافت فاصله برآورده کنید. هدف این سؤال نمایان کردن برتری `string` نسبت به آرایه‌ی کاراکتری و همچنین دستور دریافت `getline` نسبت به دیگر دستورهای همانطور که می‌بینید، کار با آن بسیار ساده تر است.

(تألیفی)

4-4

یک دستور کاربردی که شاید در سوال 33 می‌توانست بسیار مفید باشد، دستور `typedef` می‌باشد. با یک مثال این دستور را شرح خواهیم داد:

```
typedef char C_Str[10];
```

این دستور یک نوع داده‌ی جدید به نام `C_Str` خلق می‌کند. هر متغیر جدیدی که از این نوع تعریف شود، در واقع یک آرایه‌ی کاراکتری 10 عضوی می‌باشد:

```
C_Str name;
```

می‌توان آرایه‌ای از این نوع تعریف کرد:

```
C_Str name[15];
```

این عبارت 15 متغیر از نوع رشته‌های کاراکتری 10 عضوی اعلان می‌کند.

یک دستور دریافت دیگر برای دریافت آرایه‌ی کاراکتری نیز وجود دارد:

```
char A[10];
```

```
cin.getline(A , 5);
```

این دستور معادل دستور زیر است:

```
cin.get(A , 5 , '\n');
```

❖ برنامه‌ی سوال اضافه‌ی قبل از سوال 32 را به طوری بازنویسی کنید که با استفاده از فاصله‌ها را هم دریافت کند و در آرایه‌های کاراکتری ذخیره کند. اول با استفاده از `cin.getline` یک نوع آرایه‌ی کاراکتری 10 عضوی تعریف کنید و سپس فضاهای رشته‌های مورد نیاز را با استفاده از آن (نه به صورت آرایه‌ای) تعریف کنید.

(تألیفی)

4-5

در این کادر آموزشی قصد معرفی کتابخانه‌ای کاربردی را داریم که بر داده‌هایی از نوع `string` عمل‌های گوناگونی انجام می‌دهد. کتابخانه‌ی `<string>` حاوی توابعی بسیار کاربردی در کار با رشته‌ها

است. قسمی از این توابع را صرفاً با آوردن مثالی از آن‌ها و کاری که انجام می‌دهند معرفی می‌کنیم. قبلًا با اعلان **string**‌ها آشنا شدیم:

```
string s1;  
s1 = "country!";  
string s2 = "city!"
```

معنای این خطوط برای شما آشناست.

```
string s3(12, '*')
```

رشته‌ی **s3** حاوی 12 کاراکتر '*' اعلان می‌شود.

```
string s4 = s3;
```

رشته‌ی **s4** با محتویات **s3** اعلان می‌شود. درواقع یک کپی ایجاد می‌شود.

```
string s5(s1, 3, 2)
```

رشته‌ی **s5** اعلان و به این صورت مقداردهی می‌شود: کاراکترهای **s1** به ترتیب با شروع از 0 شماره گذاری می‌شوند و از کاراکتر سوم، به تعداد 2 کاراکتر در **s5** ذخیر می‌شود. درواقع رشته‌ی **s5** برابر "nt" خواهد بود.

نحوه‌ی دریافت **string**‌ها قبلًا توضیح داده شد (تابع **getline**) پس نیازی به تکرار نیست.

```
char C = s1[2];
```

با شماره گذاری از 0، کاراکتر شماره 2 از رشته‌ی **s1** (یعنی 'U') را در **C** جایگذاری می‌کند. درواقع با اندیس‌ها می‌توان به تک تک کاراکترهای یک رشته دسترسی پیدا کرد یا آنها را جایگزین کرد:

```
s1[3] = 'g';
```

```
cout << s1.length();
```

تعداد کاراکترهای درون رشته‌ی **s1** چاپ می‌شود. درواقع تابع **length** تابعی برای استخراج طول رشته است.

```
s4 == s3;
```

تساوی دو رشته را (کاراکتر به کاراکتر) بررسی می‌کند.

همچنین می‌توان از عملگرهای مقایسه‌ای برای رشته‌ها استفاده کرد:

```
s2 > s1;    s4 <= s3;
```

این مقایسه‌ها به این صورت انجام می‌شوند که مقدار عددی کاراکتر اول هر رشته با هم مقایسه می‌شوند (مقدار عددی، همان کد کاراکتر که می‌توانید با دستور تغییر نوع کاراکتر به `int` آن‌ها را بدهست آورید)، اگر برابر نبودند، مقایسه‌ی همین دومقدار بجای مقایسه‌ی کل انجام می‌شود اما اگر برابر بودند مقایسه به سراغ کاراکترهای دوم و به همین صورت الی آخر می‌رود. اگر یکی از رشته‌ها زودتر تمام شد، رشته‌ای که ادامه دارد بزرگتر شناخته می‌شود. تساوی دو رشته نیز کاملاً روشن است.

```
string s6 = s1 + s2 + "-done";
```

رشته‌ها را به هم پیوند می‌زنند. مقدار `s6` برابر "country!city!-done" خواهد بود. همچنین عملگر `=` نیز قابل استفاده است.

دو دستور زیر به یک معنا هستند:

```
string s7= s6.substr(3 , 4);
```

```
string s7(s6 , 3 , 4)
```

در واقع، تابع `(substr)` تابعی برای تولید زیررشته است. مزیت آن، استفاده بدون ذخیره در متغیری دیگر است.

```
s6.erase(7 , 5);
```

در رشته‌ی `s6` از کاراکتر شماره‌ی 7، تعداد 5 کاراکتر را حذف می‌کند. در واقع عبارت "!city" حذف می‌شود و `s6` برابر "country!-done" باقی می‌ماند.

```
s6.replace(7, 2 , " is for ")
```

از کاراکتر شماره هفت، دو کاراکتر حذف و بجای آن رشته‌ی نوشته شده جای‌گذاری می‌شود. در واقع `s6` برابر "country is for done" خواهد بود.

```
s6.find("or");
```

عبارت وارد شده را در درون رشته جستجو می‌کند. اگر یافت نشد، مقداری پرت برمی‌گرداند. اگر پیدا شد، شماره‌ی اولین کاراکتر مربوطه در رشته را (در اینجا 12) برمی‌گرداند. می‌توان به این تابع آرگومان دومی از نوع `int` نیز داد که این بررسی را از آن شماره کاراکتر به بعد انجام دهد.

توجه کنید توابع دیگری نیز در این کتابخانه وجود دارند که در اینجا مطرح نمی‌شوند.

❖ برنامه‌ی سؤال 36 را بدون رعایت نکته‌ی ذکر شده در سؤال بازنویسی کنید. در واقع نیازی به استفاده از تابع `find` نیست و شما با دانستن رشته‌ی اصلی، می‌توانید شماره‌ی کاراکترهای مورد

نظر را با دست بدست آورید و دربرنامه، از شکل اندیس‌دار رشته استفاده کنید. رعایت نکته‌ی مذکور، سطح سؤال را تا حدی بالا می‌برد.

(تألیفی)

36. برنامه‌ای بنویسید که رشته‌ی زیر را اعلان کرده و سپس اعمال گفته شده را به ترتیب بر آن انجام دهد.

“Ali\tZahra\tRashid\tZohre\tShahla\tNima\tReza\tSohrab\tNahid\n”

- الف) این رشته را چاپ کند.
- ب) نام «رضا» را به همراه فاصله‌ی بعد از آن حذف کند و رشته‌ی جدید را چاپ کند.
- پ) کاراکتر پایان سطر را حذف کرده، نام «الله» را به همراه فاصله‌ی قبل و کاراکتر نوسطر بعد، آخر آن اضافه کند.
- ت) نام «شهلا» را با نام «شهره» تعویض کند و رشته‌ی حاصل را چاپ کند.
- ث) این 9 نام جدید را در 9 رشته‌ی مجزا درون یک آرایه ذخیره کرده و آن‌ها را به صورت ستونی چاپ کند.
- ج) این رشته‌های جدید را برحسب حروف الفبا درون آرایه مرتب کنید و دوباره به همین صورت چاپ کنید.

در هر مرحله بعد از چاپ، رشته‌ای حاوی 60 کاراکتر ‘_’ چاپ کنید.

نکته: برای یافتن نام‌های مذکور درون رشته از تابع مربوطه استفاده کنید. تعداد کاراکترها را به صورت دستی نشمارید. حتی شمردن تعداد کاراکترهای هر نام نیز معجاز نیست.

راهنمایی: برای حل مشکلات حاصل از نکته‌ی بالا، از شماره‌ی کاراکترهای ‘\t’ استفاده کنید.

(تألیفی)

فصل پنجم

Functions

- مسائل این قسمت مربوط به بخش Functions جزوء استاد کریمیان می‌باشند و به ترتیب آسان به سخت و همینطور ترتیب مباحث جزوه مرتب شده‌اند.
- 4 کادر آموزشی
- 6 سوال با کد پاسخ
- 5 سوال بدون کد پاسخ

5-1

در C++ برخی اعمال ریاضی و... گاهی لازم است که چندین بار تکرار شوند.

ار آنجا که نوشتن هر بار این اعمال کار غیر منطقی و باعث افزایش زمان اجرای برنامه و شلوغی بیش از اندازه محیط کد نویسی میشود، می توان عملیات مورد نظر را در قالب یک تابع تعریف کرده و هر بار در صورت نیاز تابع را فرا خوانی کنیم.

نحوه تعریف کردن تابع:

```
function type  function name (variables)
{
Operations...
Return value;
}
```


نوع بازگشتی تابع را مشخص میکند. **function type** نام تابع مورد نظر ماست به صورت دلخواه تعریف میشود **function name** عملیات، فرمان ها، شرط ها و ... هستند مه برای اجرا شدن مدنظر داریم. **operations** یا مقدار بازگشتی تابع که تابع، پس از انجام عملیات به برنامه باز میگرداند. **return value**

انواع تابع (انواع بازگشتی):

خروجی عددی	<i>int</i> <i>single</i>
	<i>float</i> <i>double</i>
خروجی کارکتر و رشته	<i>string</i> و <i>char</i>
خروجی مقدار منطقی (<i>true or false</i>)	<i>bool</i>
مقدار بازگشتی ندارد	<i>void</i>

مثال: در زیر کد یک تابع به نام **(max)** را مشاهده می کنید. این تابع دو پارامتر به ترتیب به نام های **num1** و **num2** (به عنوان ورودی) دریافت می کند و مقداری که از دیگری بزرگتر است را به عنوان خروجی برگرداند.

```

// function returning the max between two numbers

int max (int num1, int num2) {
    // local variable declaration
    int result;
    if (num1 > num2)
        result = num1;
    else
        result = num2;
    return result;
}

```

مثال: تابع زیر عدد x را از کاربر گرفته به توان 3 میرساند و به برنامه بر میگرداند.

```

#include<iostream>
int mokaab (int a) {
    a=a*a*a;
return a;
}

int main() {
    int x;
    cin>>x;
    cout<<mokaab(x);
    return 0;
}

```

توضیح: تابع مکعب (توان 3) را به نحوی تعریف میکنیم که با گرفتن عدد آن را به توان 3 رسانده و مقدار نهایی را به برنامه باز میگرداند.

در برنامه با دریافت عدد از کاربر، عدد به تابع مکعب فرستاده شده، به توان میرسد، نتیجه بازگردانده شده به چاپ خواهد رسید.

37. برنامه ای بنویسید که با دریافت یک رشته و یک کاراکتر، تعداد تکرار کاراکتر در رشته را برگرداند. برای عمل شمارش از تابع استفاده کنید.

(تألیفی)

38. تابعی بنویسید که مقدار فاکتوریل یک عدد را حساب کند. این تابع را یک بار در `main` صدا بزنید.

(تألیفی)

❖ سوال های 10 و 11 و 13 و 14 و 15 همین جزو را با استفاده از توابع حل کنید. برای هر سوال، تابعی که نوشته شده در `main` در یک حلقه‌ی `do while` قرار دهید تا برنامه روند تکرار پذیر پیدا کند. (فقط عمل محاسبات را به درون توابع ببرید).

(تألیفی)

39. برنامه‌ای بنویسید که با دریافت دو عدد از کاربر، تمام اعداد اول بین آن دو را چاپ کند.

(تألیفی)

❖ برنامه‌ای برای محاسبه‌ی دترمینان ماتریس 2 در 3، 3 در 4 و 4 در 4 بنویسید. ابتدا یک تابع برای محاسبه‌ی دترمینان ماتریس 2 در 2 بنویسید و برای محاسبه‌ی دترمینان ماتریس 3 در 3 تابعی بنویسید که از تابع قبلی استفاده کند. همچنین برای محاسبه‌ی دترمینان ماتریس 4 در 4 نیز تابعی بنویسید که از تابع دترمینان 3 در 3 استفاده کند.

(تألیفی)

❖ با استفاده از سوال قبل، 4 معادله و 4 مجهول زیر را حل کنید و به صورت ماتریس نمایش دهید.

$$10x + 3y + 5z + 3w = 4$$

$$2x + 6z + w = 3$$

$$3x + 5y + 2w = 6$$

$$3y + 2z + w = 1$$

جواب: $x = -46/11, y = -74/11, z = -27/11, w = 287/11$

(تألیفی)

5-2

انواع شیوه ارسال اطلاعات به تابع:

By value مقدار	در روش حاضر کپی از مقدار حقیقی یک آرگومان در پارامتر رسمی یک تابع جایگذاری شده و به پارامتر فرستاده می‌شود. در این روش، تغییراتی که بر روی پارامتر موجود در بدنه‌ی تابع اعمال می‌شود، در واقع هیچ تاثیری بر
-------------------	---

	روی مقدار اصلی و اولیه ی آرگومان نخواهد داشت. زمانی بکار می آید که بخواهید تابع یا هیچ خروجی نداشته باشد و یا حداقل ۱ مقدار را برگرداند.
By reference ارجاع	در این روش فراخوانی، آدرس آرگومان در پارامتر رسمی تابع جایگذاری شده یا به عبارت دیگر آدرس آرگومان ها به پارامتر ارسال می شود. داخل بدنه ی تابع، اشاره گر به منظور دسترسی به مقدار حقیقی آرگومان مورد استفاده قرار می گیرد. در روش حاضر هر تغییری که بر روی پارامتر اعمال می شود نهایتاً بر روی اصل آرگومان نیز منعکس می گردد و مقدار نهایی آن را تغییر می دهد. این روش بیشتر زمانی کاربرد دارد که بخواهید بیش از یک مقدار خروجی تابع باشد.
By pointer پوینتر	<p>برای اطلاع بیشتر:</p> <p>در این روش فراخوانی، کپی آدرس یا نشانی آرگومان در حافظه در جایگاه پارامتر رسمی جایگذاری می شود (به پارامتر انتقال می یابد). داخل بدنه ی تابع، این آدرس جهت دسترسی به مقدار حقیقی آرگومانی که در تابع بکار رفته، مورد استفاده قرار می گیرد. با توجه به آنچه گفته شد، تغییراتی که بر روی پارامتر اعمال می شود، متعاقباً بر روی آرگومان نیز منعکس می گردد و نتیجتاً مقدار اصلی آرگومان در حافظه را تغییر می دهد.</p>

5-3

ارسال آرایه به عنوان پارامتر برای تابع:

از آرایه ها هم می توان در پارامترهای توابع استفاده نمود. برای اینکار می توان آرایه را با طول ارسال نمود و یا آرایه را بدون طول ارسال کرد و با یک پارامتر دیگری طول را تعیین و ارسال نمود.

مثال:

تعریف تابع با تمامی متعلقات

```
int minFunc(int arr[], int length) //---->
{
    for (int count = 0; count < length; count++) {
        cout << "Enter number [" << count+1 << "] :";
```

```

    cin >> arr[cout];
}

int minNum = arr [0];
for (count = 1; count < length; count++) {
    if (arr[count] < minNum)
        minNum = arr[cout];
}
return minNum;
}

int main(){
    const int k=4;
    int array[k];
    cout << "\nMinimum of array elements is " << minFunc
(array, k); //-----> فراخوانی تابع
    return 0;
}

```

❖ سوال های 21 و 23 و سوال اضافه‌ی بعد از سوال 25 همین جزو را با استفاره از توابع و ارسال آرایه بازنویسی کنید.

(تألیفی)

❖ برنامه‌هایی که برای سوال های 27 و 29 نوشته شده را به صورت دو تابع جداگانه در بیاورید (می‌توانید و بهتر است که در درون این توابع نیز از تابع دیگری استفاده کنید) و آنها را برای ساختن یک برنامه‌ی کامل در کنار هم قرار دهید. سعی کنید خروجی سوال 29 را به صورت مستقیم به تابع سوال 27 بفرستید (تابع را به عنوان آرگومان صدا بزنید تا خروجی تابع ارسال شود).

(تألیفی)

5-4

توابع بازگشتی توابعی هستند که در درون تعریف خود تابع هم فراخوانی می‌شوند.

البته این نکته هم قابل ذکر است که حتماً شرطی برای تابع بازگشتی باید وجود داشته باشد تا برنامه به درستی اجرا شود و اگر این مورد رعایت نشود تابع بینهایت بار فراخوانی شده و هیچ وقت برنامه به پایان نمی‌رسد.

40. سوال 38 را با استفاده از تابع بازگشتی بازنویسی کنید.

(تألیفی)

41. تابع بنویسید که با دریافت n ، جمله‌ی n سری فیبوناچی را چاپ کند و به کمک آن 20 جمله اول سری فیبوناچی را بنویسید.

(تألیفی)

42. مسئله‌ی 8 رخ را با استفاده از جایگشت‌های مختلف مناسب 8 رخ در صفحه‌ی شترنج (که با استفاده از توابع بازگشتی حاصل می‌شود) حل کنید. برای نمایشنمیجه یک جدول چاپ کنید.

راهنمایی: هر رخ می‌تواند تمامی مهره‌های هم سطر و هم ستون خودش را بزند. مسئله‌ی 8 رخ آن هست که تمام حالات ممکن را که در آن‌ها 8 رخ طوری در صفحه‌ی 8 در 8 شترنج قرار می‌گیرند که نمی‌توانند هم‌دیگر را بزنند بددست آوریم.

فصل ششم

Files

- مسائل این قسمت مربوط به بخش **Files** و **Structures** جزوء استاد کریمیان می‌باشند و به ترتیب آسان به سخت و همینطور ترتیب مباحث جزوء مرتب شده‌اند.
- 5 کادر آموزشی
- 2 سوال با کد پاسخ
- 3 سوال بدون کد پاسخ

6-1

به صورت کاربردی `structure` را میتوان تعریف نوع جدیدی از متغیر در نظر گرفت. همانطور که پیشتر بیان شد متغیرها انواع `int`, `char` و ... را دارند.

توسط `structure` میتوان نوع جدیدی از ساختار تعریف کرد که خواصی را که ما میخواهیم دارا باشد.

برای مثال:

```
struct Person
{
    char name [50];
    int age;
    float salary;
};
```

که خواصی مثل ورودی نام به صورت کارکتر و سن به صورت عدد صحیح و حقوق به صورت اعشاری را دارد میباشد.

بهتر است مفهوم ساختار را با یک مثال شرح دهیم:

```
#include <iostream>
using namespace std;
struct Person{
    char name[50];
    int age;
    float salary;
};

int main(){
    Person p1;
    cout << "Enter Full name: ";
    cin.get(p1.name, 50);
    cout << "Enter age: ";
```

```

    cin >> p1.age;
    cout << "Enter salary: ";
    cin >> p1.salary;

    cout << "\nDisplaying Information." << endl;
    cout << "Name: " << p1.name << endl;
    cout << "Age: " << p1.age << endl;
    cout << "Salary: " << p1.salary;

return 0;
}

```

❖ برنامه‌ی سوال اضافه‌ی قبل از سوال 31 همین جزو را با استفاده از ساختارها بازنویسی کنید.

(تألیفی)

6-2

بسیار برای ما پیش آمده که در برنامه نویسی احتیاج به ذخیره اطلاعاتی داشته باشیم که پس از اتمام برنامه باز هم در دسترس باشند و در اجرای های بعدی برنامه هم بتوانیم از آنها استفاده کنیم. در C++ برای رفع این نیاز میتوان اطلاعات مورد نظر را در قالب یک فایل (متن، باینری و ...) ذخیره کرد و سپس در صورت نیاز از آن استفاده کرد.

اما کار با فایل در C++ چگونه است؟

برای شروع کار، ما به کتابخانه `fstream` احتیاج داریم که شامل سه کلاس کاربردی `ifstream` و `ofstream` میباشد.

نحوه تعریف:

```

#include<fstream>
#include<iostream>

using namespace std;

int main(){

```

```

fstream name // ذ("درس فایل")
// یا

ifstream name ذ("درس فایل");
// یا

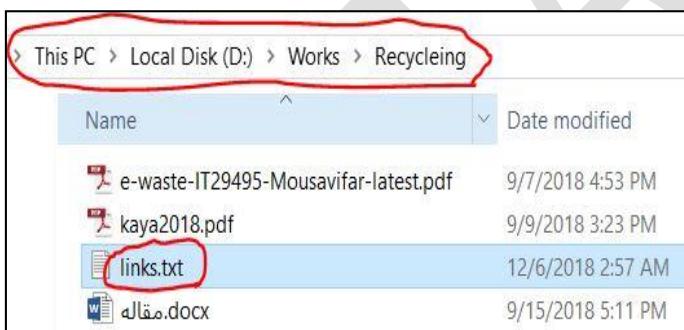
ofstream name ذ("درس فایل");

return 0;
}

```

تفاوت `ofstream` و `ifstream` در چیست؟

`ifstream` زمانی مورد استفاده قرار میگیرد که هدف صرفا خواندن اطلاعات از فایل باشد (`in-file stream`)
`ofstream` زمانی کاربرد دارد که هدف نوشتن اطلاعات درون فایل باشد (`out-file stream`)
حالت کلی بوده و برای هر دو حالت کاربرد دارد ولی بهتر است استفاده نشود زیرا باعث بروز
برخی باگ ها در برنامه میشود.

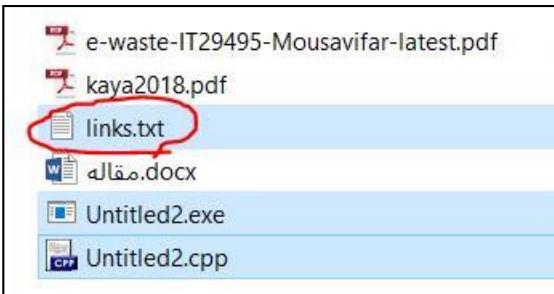

نحوه نوشتن آدرس فایل:

۱. آدرس دقیق

" " مثال:

`D:\Works\Recycleing\links.txt"`

آدرس فایلی در همان پوشه برنامه یا پوشه

قبلی

مثال: "links.txt"

اگر در پوشه قبلی بود: "..\links.txt"

6-3

نحوه نوشتند اطلاعات در فایل:

کار با فایل شباهت زیادی به فرمان های `cin` و `cout` دارد؛ برای نوشتند در فایل از روش زیر استفاده میکنیم:

```
ofstream file ("file address");
file << "Matn mored nazar";
```

اشکال کار چیست؟

اگر با همین دستور بخواهید بر روی یک فایل تغییر ایجاد کنید با هر بار اجرا شدن، کل فایل پاک شده و اطلاعات جدید که وارد میکنید در آن جای میگیرد.

اگر بخواهیم اطلاعات قبلی حذف نشود و اطلاعات جدید به آن اضافه شود چه کنیم؟

کافیست کد بالا را به کد زیر تغییر دهید:

```
ofstream file ("file address", ios::ate); // at the end
file << "Matn mored nazar";
```

ios::ate چیست؟

کار این دستور، بردن محل نوشتند اطلاعات به آخر فایل مورد نظر میباشد؛ یعنی اطلاعات به آخر فایل اضافه میشود.

شاید نیاز داشته باشیم که اطلاعات را در بخش خاصی از فایل اضافه کنیم؛ مثلا خط دوم فایل یا کارکتر 76 ام فایل... برای اینکار میتوانیم از دستور `seekp` استفاده کنیم.

6-4

نحوه استفاده:

```
ofstream file("test.txt");
```

```
file.seekp(pos,direction) ( یا file.seekp(
```

که در آن منظور از مکان تعداد کارکتر (فاصله) و منظور از موقعیت یکی از دو حالت زیر است:

az محل شروع فایل : `ios::beg`.1

az محل پایان فایل : `ios::end`.2

مثال:

```
file.seekp(10,ios::end); //10 khane ghabl az entehaye  
file
```

6-5

خواندن فایل:

اگر فایل متنی باشد:

1. خواندن کارکتر به کارکتر

```
#include <iostream>  
#include <fstream>
```

```
using namespace std;  
int main()  
{ ifstream file ("a.txt");  
char temp;
```

```
while (file>>temp)
{
    cout<<temp<<"    ";
}
}
```

2. خواندن کلمه به کلمه

```
#include <iostream>
#include <fstream>
```

```
using namespace std;
```

```
int main() {
    ifstream file ("a.txt");
    string temp;
    while (file>>temp)
    {
        cout<<temp<<"    ";
    }
}
```

3. خواندن خط به خط

```
#include <iostream>
```

```
#include <fstream>
```

```
using namespace std;
```

```
int main () {
```

```
ifstream file ("a.txt");
string temp;
while (getline (file, temp))
{
    cout<<temp<<" ";
}
```

*خواندن تمام فایل به صورت یکجا (فراتر از کتاب)

در صورتی که می خواهید کل فایل را بصورت یکجا بخونیم میتوانیم از *stringstream* استفاده کنیم که به مراتب سریع تراز خوندن خط به خط فایل بوسیله *getline* هست

```
#include <iostream>
#include <fstream>
#include <sstream>

using namespace std;

int main()
{
    ifstream file("file.txt");
    string wholeFile;

    std::stringstream buffer;
    buffer << file.rdbuf();
```

```
wholeFile=buffer.str();  
cout<<wholeFile;  
return 0 ;  
}
```

برنامه ای بنویسید که با دریافت آدرس فایل متنی، فایل را خوانده کارکتر های کوچک را به کارکتر های بزرگ تبدیل کند. (capital letter).

(تألیفی)

برنامه ای بنویسید که با دریافت آدرس فایل، بررسی کند اگر فایل خالی سنت مقدار 0 و اگر شامل متن سنت مقدار 1 را بازگرداند.

(تألیفی)

❖ برنامه ای بنویسید که با دریافت فایل متنی، متن را از آخر به اول درون فایل بازنویسی کند.

(تألیفی)

❖ می توانید برای تمرین، هر یک از تمرینات جزوی را با استفاده از فایل ها حافظه دار کنید. در این فرایند فقط باید توجه داشته باشید که اطلاعات را با نظامی مشخص درون فایل بنویسید که هنگام خواندن از آن بتوانید کار را به حلقه ها بسپارید و

(تألیفی)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

Codes

UTTAHelp

//program 1:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int integer;
    cout << "Enter integer:\t";
    cin >> integer;

    int c1, c2, c3, c4, c5;
    c1 = integer%10;
    integer /= 10;
    c2 = integer%10;
    integer /= 10;
    c3 = integer%10;
    integer /= 10;
    c4 = integer%10;
    c5 = integer/10;

    cout <<c5<<"  "<<c4<<"  "<<c3<<"  "<<c2<<"  "<<c1;

    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

//program 2:

```
#include <iostream>
#include <cmath>
using namespace std;

int main(){
    double A,B,C,a,b,c;
    cout << "Enter lengths:\n";
    cin >> A >> B >> C;

    a = acos( (pow(A,2) - pow(B,2) - pow(C,2))/(-2*B*C) );
    b = acos( (pow(B,2) - pow(A,2) - pow(C,2))/(-2*A*C) );
    c = acos( (pow(C,2) - pow(B,2) - pow(A,2))/(-2*B*A) );

    cout << endl << "a = " << a << endl << "b = " << b << endl << "c = " << c;
    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

```
//program 3:
```

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int a,b;
    cout << "Enter a and b:\n";
    cin >> a >> b;
    int max,min;
    if(a>=b) {
        max = a;
        min = b;
    }
    if(b>a) {
        max = b;
        min = a;
    }
    if(max%min == 0)
        cout << max << " is divisible to " << min;
    if(max%min != 0)
        cout << max << " is not divisible to " << min << ". remain is "
<< max%min;
    return 0;
}
//programmed by B.Shayegh.
```

//program 4:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int number, n1, n2, n3, n4, new_number;
    cin >> number;

    n1 = number%10; number /= 10;
    n2 = number%10; number /= 10;
    n3 = number%10; number /= 10;
    n4 = number%10;

    n1 = 9-n1 ; n1 += 7; n1 %= 10;
    n2 = 9-n2 ; n2 += 7; n2 %= 10;
    n3 = 9-n3 ; n3 += 7; n3 %= 10;
    n4 = 9-n4 ; n4 += 7; n4 %= 10;

    new_number = n1*1000 + n2*100 + n3*10 + n4;
    cout << new_number;

    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

```
//program 5:
```

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int integer;
    cout << "Enter integer:\t";
    cin >> integer;

    int c1, c2, c3, c4, c5;
    c1 = integer%10;
    integer /= 10;
    c2 = integer%10;
    integer /= 10;
    c3 = integer%10;
    integer /= 10;
    c4 = integer%10;
    c5 = integer/10;

    if(c1==c5 && c2==c4)
        cout << "Yes it is.";
    if(c1!=c5 || c2!=c4)
        cout << "No it isn't";

    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

//program 6:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int number;

    do{
        cout << "Enter a new number.\n";
        cin >> number;
        if (number%2 == 0)
            cout << "This number is even.\n\n";
        if (number%2 != 0)
            cout << "This number is odd.\n\n";
    } while(number != 0);

    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

//program 7:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int number, min, max;
    min = max = 0;

    do{
        cout << "Enter a new number. Enter 0 to Exit.\n";
        cin >> number;
        if (number > max) max = number;
        if (number < min) min = number;
    } while(number != 0);

    cout << endl << "Max is :\t" << max << endl << "Min is :\t" << min;
return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

//program 8:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    char answer;
    int point=0;
    bool done=false;

    cout << "Hi. now you are in A. select your way:\nB\tD\n";
    cin >> answer;
    if(answer=='B'){point+=10;
        cout << "well, now you are in B. select your way:\nC\tE\n";
        cin >> answer;
        if(answer=='C'){point+=35;
            cout << "well, now you are in C. select your way:\nF\n";
            cin >> answer;
            if(answer=='F'){point+=10;
                cout << "well, now you are in F. select your
way:\nJ\tQ\n";
                cin >> answer;
                if(answer=='J'){point+=35;
                    cout << "well, now you are in J. select your
way:\nK\n";
                    cin >> answer;
                    if(answer=='K'){point+=35;
                        cout << "well, now you are in K.
select your way:\nP\n";
                    }
                }
            }
        }
    }
}
```

```
    cin >> answer;
    if(answer=='P'){point+=35;
        cout << "well, now you are in P.

select your way:\nG\n";
        cin >> answer;
        if(answer=='G'){point+=35;
            cout << "well, now you
are in G. select your way:\nM\n";
            cin >> answer;
            if(answer=='M'){point+=35;
                cout << "well, now
you are in M. its end of line.\n";
                done = true;
            }
        }
    }
}
else if(answer=='T'){point+=35;
    cout << "well, now you are in T. select your
way:\nZ\n";
    cin >> answer;
    if(answer=='Z'){point+=35;
        cout << "well, now you are in M. its
end of line.\n";
        done = true;
    }
}
```

```
else if(answer=='Q'){point+=35;
    cout << "well, now you are in Q. its end of
line.\n";
    done = true;
}
}

}

else if(answer=='E'){point+=10;
    cout << "well, now you are in E. select your way:\nH\n";
    cin >> answer;
    if(answer=='H'){point+=10;
        cout << "well, now you are in H. select your
way:\nL\lR\l\n";
        cin >> answer;
        if(answer=='L'){point+=35;
            cout << "well, now you are in I. select your
way:\nO\lX\l\n";
            cin >> answer;
            if(answer=='O'){point+=35;
                cout << "well, now you are in O.
select your way:\nN\l\n";
                cin >> answer;
                if(answer=='N'){point+=20;
                    cout << "well, now you are in N.
its end of line.\n";
                    done = true;
                }
            }
        }
    }
}

if(answer=='X'){point+=35;
```

```
        cout << "well, now you are in X. its  
end of line.\n";  
        done = true;  
    }  
}  
if(answer=='R'){point+=35;  
    cout << "well, now you are in R. select your  
way:\nL\nS\n";  
    cin >> answer;  
    if(answer=='L'){point+=20;  
        cout << "well, now you are in L. its  
end of line.\n";  
        done = true;  
    }  
    if(answer=='S'){point+=10;  
        cout << "well, now you are in S. its  
end of line.\n";  
        done = true;  
    }  
else if(answer=='D'){point+=35;  
    cout << "well, now you are in D. its end of line.\n";  
    done = true;  
}  
if(done) cout << "Your point is:\t" << point;
```

```
    else cout << "Game Over.";  
return 0;  
}
```

//programmed by B.Shayegh.

UTAHHelp

//program 9:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int m1, m2, m3, m4, m5;
    int n1, n2, n3, n4, n5;

    cout << "Enter first mark:\t";
    cin >> m1;
    if(m1<0 || m1>20){
        cout << "Wrong mark. try again. mark should be between 0
and 20.\n";
        cin >> m1;
        if(m1<0 || m1>20){
            cout << "Wrong mark!";
            return 0;
        }
    }
    cout << "Now, Enter weight of this mark:\t";
    cin >> n1;
    if(n1<0 || n1>4){
        cout << "Wrong. try again. it should be between 0 and 4.\n";
        cin >> n1;
        if(n1<0 || n1>4){
            cout << "Wrong!";
            return 0;
        }
    }
}
```

```
}
```

```
cout << "Enter mark 2:\t";
```

```
cin >> m2;
```

```
if(m2<0 || m2>20){
```

```
    cout << "Wrong mark. try again. mark should be between 0  
and 20.\n";
```

```
    cin >> m2;
```

```
    if(m2<0 || m2>20){
```

```
        cout << "Wrong mark!";
```

```
        return 0;
```

```
}
```

```
}
```

```
cout << "Now, Enter weight of this mark:\t";
```

```
cin >> n2;
```

```
if(n2<0 || n2>4){
```

```
    cout << "Wrong. try again. it should be between 0 and 4.\n";
```

```
    cin >> n2;
```

```
    if(n2<0 || n2>4){
```

```
        cout << "Wrong!";
```

```
        return 0;
```

```
}
```

```
}
```

```
cout << "Enter first mark:\t";
```

```
cin >> m2;
```

```
if(m2<0 || m2>20){
```

```
        cout << "Wrong mark. try again. mark should be between 0  
and 20.\n";  
  
        cin >> m2;  
  
        if(m2<0 || m2>20){  
  
            cout << "Wrong mark!";  
  
            return 0;  
  
        }  
  
    }  
  
    cout << "Now, Enter weight of this mark:\t";  
  
    cin >> n2;  
  
    if(n2<0 || n2>4){  
  
        cout << "Wrong. try again. it should be between 0 and 4.\n";  
  
        cin >> n2;  
  
        if(n2<0 || n2>4){  
  
            cout << "Wrong!";  
  
            return 0;  
  
        }  
  
    }  
  
    cout << "Enter mark 3:\t";  
  
    cin >> m3;  
  
    if(m3<0 || m3>20){  
  
        cout << "Wrong mark. try again. mark should be between 0  
and 20.\n";  
  
        cin >> m3;  
  
        if(m3<0 || m3>20){  
  
            cout << "Wrong mark!";  
  
            return 0;  
  
        }  
  
    }  
  
}
```

```
    }

}

cout << "Now, Enter weight of this mark:\t";
cin >> n3;
if(n3<0 || n3>4){

    cout << "Wrong. try again. it should be between 0 and 4.\n";
    cin >> n3;
    if(n3<0 || n3>4){

        cout << "Wrong!";
        return 0;
    }
}

cout << "Enter mark 4:\t";
cin >> m4;
if(m4<0 || m4>20){

    cout << "Wrong mark. try again. mark should be between 0
and 20.\n";
    cin >> m4;
    if(m4<0 || m4>20){

        cout << "Wrong mark!";
        return 0;
    }
}

cout << "Now, Enter weight of this mark:\t";
cin >> n4;
if(n4<0 || n4>4){

    cout << "Wrong. try again. it should be between 0 and 4.\n";
```

```
    cin >> n4;
    if(n4<0 || n4>4){
        cout << "Wrong!";
        return 0;
    }
}

cout << "Enter mark 5:\t";
cin >> m5;
if(m5<0 || m5>20){
    cout << "Wrong mark. try again. mark should be between 0
and 20.\n";
    cin >> m5;
    if(m5<0 || m5>20){
        cout << "Wrong mark!";
        return 0;
    }
}
cout << "Now, Enter weight of this mark:\t";
cin >> n5;
if(n5<0 || n5>4){
    cout << "Wrong. try again. it should be between 0 and 4.\n";
    cin >> n5;
    if(n5<0 || n5>4){
        cout << "Wrong!";
        return 0;
    }
}
```

```
double w;  
w=((m1*n1)+(m2*n2)+(m3*n3)+(m4*n4)+(m5*n5)) /  
(n1+n2+n3+n4+n5);  
  
if(w<4) cout<<endl<<"average is: E";  
else if(w<8) cout<<endl<<"average is: D";  
else if(w<12) cout<<endl<<"average is: C";  
else if(w<16) cout<<endl<<"average is: B";  
else if(w<20) cout<<endl<<"average is: A";  
else cout<<endl<<"average is: A+";  
return 0;  
}  
//programmed by B.Shayegh.
```

//program 10:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    double x, answer=1;
    int y;
    cout << "Enter x and then y for x^y:\n";
    cin >> x >> y;
    int i=0;
    while(++i<=y)
        answer *= x;
    cout << endl << "answer = " << answer;
return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

```
//program 11:
```

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int number, i;
    bool prime;

    do{
        cout << "\nEnter a new number. Enter 0 to exit.\n";
        cin >> number;
        i=number;
        prime=true;
        while (--i > 1)
            if (number%i == 0) prime=false;
        if (number==0 || number==1)
            cout << "Nothing to say.\n";
        else if (prime)
            cout << "This number is a prime number.\n";
        else
            cout << "This number is not a prime number.\n";
    } while(number != 0);

    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

//program 12:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int x, answer=1;
    cout << "Enter x for x!:\n";
    cin >> x;
    x++;
    while(--x>0)
        answer *= x;
    cout << endl << "answer = " << answer;
return 0;
}
//programmed by B.Shayegh.
```

//program 13:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int n;
    double answer=0;
    cout << "Enter n:\n";
    cin >> n;

    int i=0;
    while(++i <= n){
        double a = 4/(2*double(i) - 1);
        if(i%2 != 0) answer += a;
        else answer -= a;
    }

    cout << endl << "answer = " << answer;
    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

```
//program 14:
```

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int N, sum;
    bool prime;

    do{
        cout << "\nEnter a new number. Enter 0 to exit.\n";
        cin >> N;
        sum=0;

        for (int counter=2; counter<=N; counter++){
            prime=true;
            for (int i=counter-1; i>1; i--)
                if (counter%i == 0) prime=false;
            if (prime) sum += counter;}
        cout << "Sum = " << sum << endl;
    } while(N != 0);

    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

```
//program 15:
```

```
#include <iostream>
#include <cmath>
using namespace std;

int main(){
    int n=0, oo, factor_n;
    double x, ex1=1, ex2, power_x_n;
    cout << "Enter x:\t";
    cin >> x;
    cout << "now Enter Number of decimal places:\t";
    cin >> oo;

    do{ n++;
        ex2 = ex1;
        factor_n=1;
        for(int i=n; i>0; i--) factor_n *=i;
        power_x_n=1;
        for(int i=1; i<=n; i++) power_x_n *= x;
        ex1 += power_x_n/factor_n;
    } while(ex2-ex1 > pow(10,-1*oo) || ex1-ex2 > pow(10,-1*oo));

    ex1 = int(ex1*pow(10,oo))/pow(10,oo);
    cout << ex1;
    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

```
//program 16:  
#include <iostream>  
using namespace std;  
  
int main(){  
    double x1,x2,x3 , c11,c12,c13,c21,c22,c23,c31,c32,c33 , b1,b2,b3  
, a , replace;  
  
    cout << "Welcome. you should have a matrix like this for your  
equations:" << endl;  
    cout  
<<"c11\c12\c13\t\c21\c22\c23\t\c31\c32\c33\t\b1\b2\b3\n";  
    cout << "Enter the coefficients (Cs):" << endl;  
    cout << "for first equation, enter coefficients in ORDER  
(c11,c12,c13)" << endl << " (Enter 0 if there is not one of vars.):" <<  
endl;  
    cin >> c11 >> c12 >> c13;  
    cout << "for second equation, enter coefficients in ORDER  
(c21,c22,c23)" << endl << " (Enter 0 if there is not one of vars.):" <<  
endl;  
    cin >> c21 >> c22 >> c23;  
    cout << "for third equation, enter coefficients in ORDER  
(c31,c32,c33)" << endl << " (Enter 0 if there is not one of vars.):" <<  
endl;  
    cin >> c31 >> c32 >> c33;  
    cout << "Now enter integer (Bs) of equations in ORDER  
(b1,b2,b3):" << endl;  
    cin >> b1 >> b2 >> b3;  
    cout << "Ok. Your matrix is:" << endl;
```

```
cout
<<c11<<"\t"<<c12<<"\t"<<c13<<"\t\t"<<b1<<"\n"<<c21<<"\t"<<c22<<"\t"<
<c23<<"\t\t"<<b2<<"\n"<<c31<<"\t"<<c32<<"\t"<<c33<<"\t\t"<<b3<<"\n";

if (c11==0 && c21!=0) {
    replace=c11; c11=c21; c21=replace;
    replace=c12; c12=c22; c22=replace;
    replace=c13; c13=c23; c23=replace;
}
else if (c11==0 && c31!=0) {
    replace=c11; c11=c31; c31=replace;
    replace=c12; c12=c32; c32=replace;
    replace=c13; c13=c33; c33=replace;
}
else if (c11==0) {
    cout << "WRONG!!"; return 0;
}

a=c21/c11;
c21 -= c11*a;      c22 -= c12*a;      c23 -= c13*a;      b2 -= b1*a;
a=c31/c11;
c31 -= c11*a;      c32 -= c12*a;      c33 -= c13*a;      b3 -= b1*a;
if (c22==0 && c32!=0) {
    replace=c21; c21=c31; c31=replace;
    replace=c22; c22=c32; c32=replace;
    replace=c23; c23=c33; c33=replace;
}
else if (c22==0) {
```

```

        cout << "WRONG!!";
        return 0;
    }

a=c32/c22;
c31 -= c21*a;      c32 -= c22*a;      c33 -= c23*a;      b3 -= b2*a;
if (c33==0) {
    cout << "WRONG!!";
    return 0;
}
a=c23/c33;
c23 -= c33*a;      c22 -= c32*a;      c21 -= c31*a;      b2 -= b3*a;
a=c13/c33;
c13 -= c33*a;      c12 -= c32*a;      c11 -= c31*a;      b1 -= b3*a;
a=c12/c22;
c13 -= c23*a;      c12 -= c22*a;      c11 -= c21*a;      b1 -= b2*a;

x1 = b1/c11;      x2 = b2/c22;      x3 = b3/c33;

cout << "Now the matrix is:" << endl;
cout
<<c11<<"\t"<<c12<<"\t"<<c13<<"\t\t"<<b1<<"\n"<<c21<<"\t"<<c22<<"\t"<
<c23<<"\t\t"<<b2<<"\n"<<c31<<"\t"<<c32<<"\t"<<c33<<"\t\t"<<b3<<"\n";
cout << "So:\tx1=" << x1 << "\tx2= " << x2 << "\tx3= " << x3 << endl;
return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.

```

```
//program 17:
```

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    char choic;
    int point = -12;
    cout << "Rules of the game." << endl << "OK? So start..." << endl;

    A: point+=12;
    cout << "You are in A now. where you want to go?" << endl;
    cout << "B\tC" << endl;
    cin >> choic;
    switch (choic){
        case 'B': goto B;
        case 'C': goto C;
        default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;
    }

    B: point+=14;
    cout << "You are in B now. where you want to go?" << endl;
    cout << "A\tF\tk\tto\ti" << endl;
    cin >> choic;
    switch (choic){
        case 'A': goto A;
        case 'F': goto F;
        case 'k': goto k;
```

```
    case 'o': goto o;
    case 'i': goto i;
    default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;
}
```

```
C: point+=9;
cout << "You are in C now. where you want to go?" << endl;
cout << "D\lg" << endl;
cin >> choic;
switch (choic){
    case 'D': goto D;
    case 'g': goto g;
    default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;
}
```

```
D: point+=15;
cout << "You are in D now. where you want to go?" << endl;
cout << "E\lF\lB\lk\lo\li" << endl;
cin >> choic;
switch (choic){
    case 'E': goto E;
    case 'F': goto F;
    case 'B': goto B;
    case 'k': goto k;
    case 'o': goto o;
    case 'i': goto i;
    default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;
```

```
}
```

```
E: point+=10;  
cout << "You are in E now. where you want to go?" << endl;  
cout << "D\tj" << endl;  
cin >> choic;  
switch (choic){  
    case 'D': goto D;  
    case 'j': goto j;  
    default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;  
}
```

```
F: point+=15;  
cout << "You are in F now. where you want to go?" << endl;  
cout << "B\tk\ti\to\tf" << endl;  
cin >> choic;  
switch (choic){  
    case 'B': goto B;  
    case 'k': goto k;  
    case 'i': goto i;  
    case 'o': goto o;  
    case 'f': goto f;  
    default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;  
}
```

```
f: point+=1;  
cout << "You are in f now. where you want to go?" << endl;
```

```
cout << "e" << endl;
cin >> choic;
switch (choic){
    case 'e': goto e;
    default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;
}
```

```
a: point+=3;
cout << "You are in a now. where you want to go?" << endl;
cout << "b" << endl;
cin >> choic;
switch (choic){
    case 'b': goto b;
    default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;
}
```

```
e: point+=1;
cout << "You are in e now. where you want to go?" << endl;
cout << "f\td\tb" << endl;
cin >> choic;
switch (choic){
    case 'f': goto f;
    case 'd': goto d;
    case 'b': goto b;
    default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;
}
```

```
g: point+=2;  
cout << "You are in g now. where you want to go?" << endl;  
cout << "C\th" << endl;  
cin >> choic;  
switch (choic){  
    case 'C': goto C;  
    case 'h': goto h;  
    default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;  
}
```

```
b: point+=2;  
cout << "You are in b now. where you want to go?" << endl;  
cout << "a\tc" << endl;  
cin >> choic;  
switch (choic){  
    case 'a': goto a;  
    case 'c': goto c;  
    default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;  
}
```

```
k: point+=4;  
cout << "You are in k now. where you want to go?" << endl;  
cout << "B\tF\ti\tol\tm\tP" << endl;  
cin >> choic;  
switch (choic){  
    case 'B': goto B;  
    case 'F': goto F;
```

```
    case 'i': goto i;
    case 'o': goto o;
    case 'm': goto m;
    case 'p': goto p;
    default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;
}
```

```
p: point+=1;
cout << "You are in p now. where you want to go?" << endl;
cout << "k\tm\tl\tn" << endl;
cin >> choic;
switch (choic){
    case 'k': goto k;
    case 'l': goto l;
    case 'n': goto n;
    case 'm': goto m;
    default: cout << "Wrong choic. Point = " << point; return 0;
}
```

```
h: point+=1;
cout << "You are in h now and its the end of the line" << endl;
cout << "Point = " << point; return 0;
```

```
i: point+=2;
cout << "You are in i now and its the end of the line" << endl;
cout << "Point = " << point; return 0;
```

```
j: point+=3;  
cout << "You are in j now and its the end of the line" << endl;  
cout << "Point = " << point; return 0;
```

```
o: point+=2;  
cout << "You are in o now and its the end of the line" << endl;  
cout << "Point = " << point; return 0;
```

```
d: point+=4;  
cout << "You are in d now and its the end of the line" << endl;  
cout << "Point = " << point; return 0;
```

```
c: point+=3;  
cout << "You are in c now and its the end of the line" << endl;  
cout << "Point = " << point; return 0;
```

```
m: point+=1;  
cout << "You are in m now and its the end of the line" << endl;  
cout << "Point = " << point; return 0;
```

```
l: point+=3;  
cout << "You are in l now and its the end of the line" << endl;  
cout << "Point = " << point; return 0;
```

```
n: point+=3;  
cout << "You are in n now and its the end of the line" << endl;  
cout << "Point = " << point; return 0;
```

```
return 0;  
}  
//programmed by B.Shayegh.
```

UTAHelp

```
//program 18:
```

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int N;
    double number, Max_1, Max_2, Max_3;
    cout << "Enter \\"N\\":\t";
    cin >> N;

    cout << "Ok, Now enter " << N << " number:\n";
    cin >> number;
    Max_1 = Max_2 = Max_3 = number;
    for(int i=1; i<N; i++){
        cin >> number;
        if (number > Max_1){
            Max_3 = Max_2;
            Max_2 = Max_1;
            Max_1 = number;
        }
        else if (number > Max_2){
            Max_3 = Max_2;
            Max_2 = number;
        }
        else if (number > Max_3)
            Max_3 = number;
    }
}
```

```
cout << endl << "OK. third Max number is:\t" << Max_3;  
return 0;  
}  
//programmed by B.Shayegh.
```

UTAHHelp

//program 19:

```
#include <iostream>
#include <cmath>
using namespace std;

int main(){
    int N;
    double d, m, v=0;
    cout << "Enter N:\t";
    cin >> N;
    cout << "Ok, Start:\n";
    for (int i=1; i<=N; i++){
        cin >> d;
        m += d;
    }
    m /= N;
    cout << "sorry. you should do this once again.\n";
    for (int i=1; i<=N; i++){
        cin >> d;
        v += pow( (d-m) , 2 );
    }
    v /= N;
    cout << endl << "Ok, variance is:\t" << v;
    return 0;
}
```

//programmed by B.Shayegh.

//program 20:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int a;
    cout << "Enter \"a\" (between 1 and 20):\t";
    cin >> a;
    if (a<1 || a>20){
        cout << "WRONG!!"; return 0;
    }

    for (int i=0; i<a; i++)
        cout << "*";
    for (int i=0; i<a-2; i++){
        cout << endl << "*";
        for (int j=0; j<a-2; j++) cout << " ";
        cout << "*";
    }
    cout << endl;
    for (int i=0; i<a; i++) cout << "*";
}

return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

```
//program 21:
```

```
#include <iostream>
#include <cmath>
using namespace std;
```

```
int main(){
    int N;
    cout << "Enter N:\t";
    cin >> N;
    double d[N], v=0, m=0;
    cout << "Ok, Start:\n";
    for (int i=0; i<N; i++)
        cin >> d[i];
    for (int i=0; i<N; i++)
        m += d[i];
    m /= N;
    for (int i=0; i<N; i++)
        v += pow(d[i]-m , 2);
    v /= N;
    cout << endl << "Ok, variance is:\t" << v;
    return 0;
}
```

```
//programmed by B.Shayegh.
```

```
//program 22:
```

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    double mark;
    int S[21]={0}, k=0;

    cout << "Enter \"1\" when you have done." << endl;
    do{
        cout << "Enter mark" << ++k << "\t";
        cin >> mark;
        if (mark == -1)
            cout << "Exit mark. okay, thanks." << endl;
        else if (mark>20 || mark<0)
            cout << "Wrong mark" << k-- << ". try again" << endl;
        else S[ int(mark) ]++;
    } while (mark != -1);

    int mode_mark=0, number_of_mode_mark=0;
    for (int i=0; i<=20; i++)
        if (S[i] >= number_of_mode_mark){
            number_of_mode_mark = S[i];
            mode_mark = i;
        }
}
```

```
    if (mode_mark==20)    cout << endl << "Marks " << mode_mark
<< " are " << number_of_mode_mark << " number and must in number
between other marks." << endl;

    else cout << endl << "Marks between " << mode_mark << " and "
<< mode_mark+1 << " are " << number_of_mode_mark << " number
and must in number between other marks." << endl;

for (int i=0; i<20; i++){
    cout << i << "_" << i+1 << "\t" << S[i] << "\t";
    for (int j=0; j<S[i]; j++) cout << "*";
    cout << endl;
}
cout << 20 << "\t" << S[20] << "\t";
for (int j=0; j<S[20]; j++) cout << "*";

return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

//program 23:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int N;
    cout << "Please Enter N (number of marks)" << endl;
    cin >> N;
    int mark[N];
    cout << "Now Enter marks one after one:" << endl;
    for (int i=0; i<N; i++) cin >> mark[i];

    int number_of_mark[N];
    for (int i=0; i<N; i++) number_of_mark[i]=1;

    for (int i=0; i<N-1; i++)
        for (int j=i+1; j<N; j++)
            if (mark[i] == mark[j]){
                number_of_mark[i]++;
                number_of_mark[j]++;
            }

    int max_of_number_of_marks=0, mode_of_marks;
    for (int i=0; i<N; i++)
        if (number_of_mark[i] > max_of_number_of_marks){
            max_of_number_of_marks = number_of_mark[i];
            mode_of_marks = mark[i];
        }
}
```

```
    }

    cout << endl << "Ok, mode of marks is " << mode_of_marks << "
and number of mode mark is " << max_of_number_of_marks;

return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

UTAHelp

//program 24:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int A[10], C;
    cout << "Enter parametrs:" << endl;
    for (int i=0; i<10; i++)
        cin >> A[i];

    for (int i=0; i<9; i++)
        for (int j=0; j<9; j++)
            if (A[j] > A[j+1]){
                C = A[j+1];
                A[j+1] = A[j];
                A[j] = C;
            }

    for (int i=0; i<10; i++) cout << A[i] << "\t";
    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

//program 25:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    bool prime[1000];
    for(int i=1; i<1000; i++)
        prime[i]=true;

    for(int i=2; i<1000; i++)
        if(prime[i])
            for(int j=2; i*j<100; j++)
                prime[i*j] = false;

    for(int i=1; i<100; i++)
        if(prime[i]) cout << i << endl;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

//program 26:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int num[20], answer[20]={0}, final_answer[20]={0};
    cout << "Enter numbers:\n";
    for(int i=0; i<20; i++) cin >> num[i];

    int j=0, k=0;
    for(int i=0; i<20;){
        answer[j++] = num[i++];
        if(num[i] >= num[i-1]) continue;
        if(j-1 > k) {k=j-1;
            for(int s=0; s<=k; s++) final_answer[s] = answer[s];
            j=0;
        }
    }

    for(int i=0; i<=k; i++) cout << endl << final_answer[i];
    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

```
//program 27:  
#include <iostream>  
using namespace std;  
  
int main(){  
    int A[10][10] , I[100]={0} , J[100]={0}, length=0;  
    get:  
        for (int j=0; j<10; j++)  
            for (int i=0; i<10; i++){  
                cout<< "Enter A" <<j<<","<<i<<":\t";  
                cin >> A[j][i];  
                if (A[j][i] <= 0) i--;  
            }  
        cout << endl << "Is this what you said?" << endl;  
        for (int j=0; j<10; j++){  
            for (int i=0; i<10; i++) cout << A[j][i] << "\t";  
            cout << endl;  
        }  
        cout << "answer with \"Y\" (Yes) or \"N\" (No):\t";  
        char answer;  
        while (cin >> answer){  
            if (answer == 'Y') break;  
            if (answer == 'N') goto get;  
            else cout << "What?\t";  
        }  
        int pointer;  
        for (int j=0; j<10; j++)
```

```
for (int i=0; i<10; i++){

    int II[100]={0}, JJ[100]={0};
    int B[10][10]={0};
    for (int jjj=0; jjj<10; jjj++)
        for (int iii=0; iii<10; iii++)
            B[jjj][iii] = A[jjj][iii];

    int ii=i, jj=j;

    char last[100];
    for(int k=0; true; k++){
        II[k]=ii; JJ[k]=jj;
        pointer = B[jj][ii];

        if (B[jj+1][ii] == pointer+1 && jj!=9) {
            B[jj][ii] = -1;
            jj++; last[k] = 'D';
            continue;
        }
        else if (B[jj-1][ii] == pointer+1 && jj!=0) {
            B[jj][ii] = -1;
            jj--; last[k] = 'U';
            continue;
        }
        else if (B[jj][ii+1] == pointer+1 && ii!=9) {
            B[jj][ii] = -1;
```

```
    ii++; last[k] = 'R';
    continue;
}
else if (B[jj][ii-1] == pointer+1 && ii!=0) {
    B[jj][ii] = -1;
    ii--; last[k] = 'L';
    continue;
}
else if (k==0) goto once_more;
else {
    if(k > length) {length = k;
        for (int w=0; w<=k; w++){
            I[w] = II[w];
            J[w] = JJ[w];
        }
    }
    B[jj][ii] = -1;
    switch (last[k-1]){
        case 'D': jj--; break;
        case 'U': jj++; break;
        case 'R': ii--; break;
        case 'L': ii++; break;
    }
    B[jj][ii] = --pointer;
    II[k] = JJ[k] = 0;
    k-=2; continue;
}
```

```
        }
    }
once_more:    continue;
}

cout << endl << "The longest line (with "<< length+1 <<"  
parametrs) is:" << endl;  
for(int w=0; w <= length; w++)  
    cout << "A" << J[w] << "," << I[w] << " =\t" << A[J[w]][I[w]] << endl;  
return 0;  
}  
//programmed by B.Shayegh.
```

```
//program 28:
```

```
#include <iostream>
#include <stdlib.h>
#include <iomanip>
using namespace std;

int main(){
    int R1, R2, R_sum, sum_num[13]={0};
    for (int i=0; i<36000; i++){
        R1 = rand()%6 +1;
        R2 = rand()%6 +1;
        R_sum = R1+R2;
        sum_num[R_sum]++;
    }

    cout << " Total:";
    for (int i=2; i<=12; i++) cout << setw(8) << i;
    cout << endl << "Repeat:";
    for (int i=2; i<=12; i++) cout << setw(8) << sum_num[i];
    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

//program 29:

```
#include <iostream>
#include <stdlib.h>
using namespace std;

int main(){
    int A[10][10];
    unsigned seed;
    cout << "Enter \"seed\":\t";
    cin >> seed;
    srand(seed);

    for (int j=0; j<10; j++)
        for (int i=0; i<10; i++)
            A[i][j] = rand()%100;

    for (int j=0; j<10; j++){
        for (int i=0; i<10; i++)
            cout << A[i][j] << "\t";
        cout << endl;
    }

    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

```
//program 30:
```

```
#include <iostream>
#include <cstdlib>
#include <ctime>
using namespace std;

int main(){
    int N, user_answer, real_answer, point=0;
    srand( time(0) );
    do{
        cout << "Enter N (enter 0 to exit, dont enter 1.):\t";
        cin >> N;
        if(N==1) continue;
        int num[N];
        real_answer=0;
        for(int i=0; i<N; i++){
            num[i] = rand()%990 +10;
            real_answer += num[i];
        }
        cout << "Ok. Now answer question:" << endl;
        for (int i=0; i<N-1; i++)
            cout << num[i] << " + ";
        cout << num[N-1] << " = ?" << endl;
        cin >> user_answer;
```

```
if (user_answer == real_answer){  
    point += N;  
    cout << "True. good, your point is:\t" << point << endl;  
}  
else {  
    point -= 5;  
    cout << "Oh no... sorry. your point is:\t" << point <<  
endl;  
}  
}  
} while (N != 0);  
return 0;  
}  
  
//programmed by B.Shayegh
```

//program 31:

```
#include <iostream>
using namespace std;

int main(){
    int line[8];
    bool answer;

    for (line[0]=0; line[0]<8; line[0]++)
        for (line[1]=0; line[1]<8; line[1]++)
            for (line[2]=0; line[2]<8; line[2]++)
                for (line[3]=0; line[3]<8; line[3]++)
                    for (line[4]=0; line[4]<8; line[4]++)
                        for (line[5]=0; line[5]<8; line[5]++)
                            for (line[6]=0; line[6]<8; line[6]++)
                                for (line[7]=0; line[7]<8; line[7]++)
{
    answer = true;
    for(int i=0; i<7; i++)
        for(int j=i+1; j<8; j++){
            if(line[i]==line[j]) answer = false;
            if(line[i]+j-i==line[j] || line[i]-j+i==line[j]) answer = false;
        }

    if(answer) goto write;

    cout << "No answer!"; return 0;
}
```

write:

```
for(int i=0; i<8; i++){
    for(int j=0; j<line[i]; j++)
        cout << "\t";
    cout << " @";
    for(int j=line[i]; j<8; j++)
        cout << "\t";
    cout << endl <<
    _____" << endl;
}
return 0;
}
//programmed by B.Shayegh..
```

//program 32:

```
#include <iostream>
using namespace std;
int main(){
    char str;
    int counter=0;

    while (cin >> str && str != '0'){
        counter++;
        char string1[counter];
        for(int i=0; i<counter-1; i++)
            string1[i] = string2[i];
        string1[counter-1] = str;
        char string2[counter];
        for(int i=0; i<counter; i++)
            string2[i] = string1[i];
    }
    for (int i=0; i<counter; i++)
        cout << string1[i];
return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

//program 33:

```
#include <iostream>
#include <stdlib.h>
using namespace std;

int main(){
    char first_name[11][10]={0}, last_name[11][10]={0},
born_place[11][10]={0}, birth_day[11][10]={0}, birth_day2[11][10]={0},
job[11][10]={0};

    int age[10], code[11]={0}, pass[11];
    bool account_using[10]={0}, answer, stop=false;
    enum Sexuality {male=1, female=0};
    Sexuality sexuality[10];
    enum Marital_Status {married=1, non_married=0};
    Marital_Status marital_status[10];

    cout << "Hi, welcome to information bank.\n";
    do{
        cout << "What you want to do?\n";
        cout << "0) Sign up a new account.\n";
        cout << "1) Sign in.\n";
        cin >> answer;
        if(answer){
            cout << "Enter your code:\t";
            cin >> code[10];
            int j, i=0;
            for(; i<10; i++){
                if(code[10] == code[i]) break;
```

```
        else if(i!= 9) continue;
                cout << "Wrong code!!!\n";
                goto use_again;
        }

cout << "Enter password:\t";
cin >> pass[10];
if(pass[10] != pass[i]){
        cout << "Wrong code!!!\n";
        goto use_again;
}

cout << endl << "Ok, You can see your information:\n";
cout << "Name:\t";
j=0;
do cout << first_name[j][i]; while(first_name[++j][i] !=
'\n');

cout << "\t";
j=0;
do cout << last_name[j][i]; while(last_name[j++][i] !=
'\n');

cout << "Born Place:\t";
j=0;
do cout << born_place[j][i]; while(born_place[j++][i] !=
'\n');

cout << "Birth day:\t";
j=0;
do cout << birth_day[j][i]; while(birth_day[j++][i] != '\n');
cout << "Job:\t";
j=0;
```

```
        do cout << job[j][i]; while(job[j++][i] != '\n');
        cout << "Age:\t";
        cout << age[i] << endl;
        cout << "Sexuality:\t";
        cout << sexuality[i] << endl;
        cout << "Marital Status:\t";
        cout << marital_status[i] << endl;
    }

else{
    int j, i=0;
    for(; i<10; i++){
        if(!account_using[i]) break;
        if(i==9){
            cout << "There is no free account for sign
up.\n";
            goto use_again;
        }
        code[i] = rand();
        account_using[i] = true;
        cout << "account " << code[i] << endl;
        cout << "First name?\n";
        j=0;
        do cin.get(first_name[j][i]); while(first_name[j++][i] !=
'\n');
        j=0;
    }
}
```

```
        do cin.get(first_name[j][i]); while(first_name[j++][i] != '\n');

        cout << "Last name?\n";
        j=0;
        do cin.get(last_name[j][i]); while(last_name[j++][i] != '\n');

        cout << "Where did you born?\n";
        j=0;
        do cin.get(born_place[j][i]); while(born_place[j++][i] != '\n');

        cout << "Birth day? Enter like this: 1378/05/16 or
05/16.\n";
        j=0;

try_a_b_d: do cin.get(birth_day2[j][i]); while(birth_day2[j++][i] != '\n');

        if(birth_day2[4][i] == '/'){
            birth_day[0][i] = birth_day2[5][i];
            birth_day[1][i] = birth_day2[6][i];
            birth_day[2][i] = birth_day2[7][i];
            birth_day[3][i] = birth_day2[8][i];
            birth_day[4][i] = birth_day2[9][i];
            birth_day[5][i] = '\n';
        }

        else if(birth_day2[5][i] != '\n'){
            cout << "Wrong! try again:\n";
            goto try_a_b_d;
        }

        else{
            birth_day[0][i] = birth_day2[0][i];
            birth_day[1][i] = birth_day2[1][i];
```

```
        birth_day[2][i] = birth_day2[2][i];
        birth_day[3][i] = birth_day2[3][i];
        birth_day[4][i] = birth_day2[4][i];
        birth_day[5][i] = '\n';
    }

    if(birth_day[2][i] != '/'){
        cout << "Wrong! try again:\n";
        goto try_a_b_d;
    }

    cout << "Job?\n";
    j=0;
    do cin.get(job[j][i]); while(first_name[j++][i] != '\n');
    cout << "Age?\n";
    cin >> age[i];
    cout << "Sexuality?\n1)male\t0)female\n";
    cin >> answer;
    sexuality[i] = Sexuality(answer);
    cout <<
"Marital_Status?\n1)married\t0)non_married\n";
    cin >> answer;
    marital_status[i] = Marital_Status(answer);
    cout << "Enter password:\n";
    cin >> pass[i];
    cout << "Its done...\n\n";
}

use_again:
    cout << "Do you want to use the bank again?\n0)Yes\t1)No\n";
    cin >> stop;
```

```
 }while(!stop);  
return 0;}  
//programmed by B.Shayegh.
```

UTAHelp

```
//program 34:
```

```
#include <iostream>
#include <conio.h>
using namespace std;

int main(){
    char ch;
    int i=1;
    bool prime;
    do{ i++;
        for(;i++) {
            prime = true;
            for(int j=2; j<i; j++)
                if (i%j == 0) prime = false;
            if(prime) break;
        }
        cout << i << endl;
        do    ch = getch();
    while(ch!='e'&&ch!='E'&&ch!='n'&&ch!='N');
    }while(ch != 'e' && ch != 'E');

    return 0;
}

//programmed by B.Shayegh.
```

//program 35:

```
#include <iostream>
#include<iomanip>
#include <conio.h>
using namespace std;

int main(){
    int right=0, down=0;
    char move;
    bool Move;
    cout << "*";
    while (move = getch()){

        Move = true;
        switch (move){

            case 'a':
            case 'A':
                if(right>0) right--;
                break;
            case 'd':
            case 'D':
                right++;
                break;
            case 'w':
            case 'W':
                if(down>0) down--;
                break;
            case 's':
```

```
        case 'S':  
            down++;  
            break;  
        default: Move = false;  
    }  
    if(Move){  
        system("cls");  
        for(int i=0; i<down; i++) cout << endl;  
        cout << setw(right+1) << "*";  
    }  
}  
return 0;  
}  
  
//programmed by B.Shayegh.
```

```
//program 36:
```

```
#include <iostream>
#include <string>
using namespace std;

int main(){
    string S=
"Ali\tZahra\tRashid\tZohre\tShahla\tNima\tReza\tSohrab\tNahid\n";
    string _(60,'_');
    string str[9] , str0;

    cout << S << _ << endl;
    S.erase( S.find("Reza") , S.find('\t' , S.find("Reza"))-
S.find("Reza")+1 );
    cout << S << _ << endl;
    S.erase( S.length()-1 , 1);
    S += "\tLale\n";
    cout << S << _ << endl;
    S.replace( S.find("Shahla") , S.find('\t' , S.find("Shahla"))-
S.find("Shahla") , "Shohreh");
    cout << S << _ << endl;
    for(int i=0; i<8; i++){
        str[i] = S.substr(0 , S.find('\t'));
        S.erase(0 , S.find('\t')+1 );
        cout << str[i] << endl;
    }
    str[8] = S.substr(0 , S.find('\n'));
    cout << str[8] << endl << _ << endl;
```

```
for(int i=0; i<8; i++)
    for(int j=0; j<8-i; j++){
        if(str[j] > str[j+1]){
            str0 = str[j];
            str[j] = str[j+1];
            str[j+1]= str0;
        }
    }
for(int i=0; i<9; i++)
    cout << str[i] << endl;
cout << _;
return 0;
}
//programmed by B.Shayegh.
```

//program 37:

```
#include<iostream>
#include<string>
using namespace std;

int counter (string txt) {
    char x;           int i=0, count=0;
    cout<<" which character you are looking for?";
    cin>>x;
    while(i < txt.size()) {
        if (txt[i]==x)   count++;
        i++;
    }
    return count;
}

int main() {
    string text="";
    cout<<"input your text here: ";
    getline(cin, text);
    cout<<counter(text);
    return 0;
}
```

//programmed by M.Verkiani.

```
//program 38:
```

```
#include<iostream>
using namespace std;

int factorial(int n)
{
    if(n > 1)
        return n * factorial(n - 1);
    else
        return 1;
}

int main() {
    int n;
    cout<<"input n here: ";
    cin >> n;
    cout << factorial (n);
    return 0;
}
```

```
//programmed by M.Verkiani.
```

```
//program 39:
```

```
#include <iostream>
using namespace std;

int checkPrimeNumber(int n){
    bool flag = true;
    for(int j = 2; j <= n/2; ++j){
        if (n%j == 0){
            flag = false;
            break;
        }
    }
    return flag;
}

int main(){
    int n1, n2;
    bool flag;
    cout << "Enter two positive integers: ";
    cin >> n1 >> n2;
    cout << "Prime numbers between " << n1 << " and " <<
n2 << " are: ";
    for(int i = n1+1; i < n2; ++i)
    { // If i is a prime number, flag will be equal to 1
        flag = checkPrimeNumber(i);
        if(flag)
            cout << i << " ";
    }
    return 0;
}
```

//programmed by M.Verkiani.

//program 40:

```
#include<iostream>
using namespace std;

int factorial (int n) {
    double sum=1;
    for (int i=1; i<=n; i++) {
        sum*=i;
    }
    return sum;
}

int main() {
    int n;
    cout<<"input n here: ";
    cin >> n;
    cout << factorial (n);
    return 0;
}

//programmed by M.Verkiani.
```

```
//program 41:
```

```
#include<iostream>
using namespace std;
```

```
int fib(int n)
{
    if (n==1||n==2)
        return 1;
    else
        return fib(n-1) + fib(n-2);
}
```

```
int main() {
    for (unsigned i = 0; i < 20; i++) _
cout << "fib(" << i << ") = " << fib(i) << endl;
}
```

```
//programmed by M.Verkiani.
```

```
//program 42:
```

```
#include <iostream>  
using namespace std;
```

```
void print_board(int a[]){  
    for(int i=0;i<8;i++){  
        for(int j=0;j<a[i];j++)  
            cout<<" ";  
        cout<<'R'<<endl;  
    }  
    cout<<"-----"<<endl;  
}
```

```
void f(int a[],int size){  
    if(size==8){  
        print_board(a);  
        return;  
    }  
  
    for(int i=0;i<8;i++){  
        bool tekrari=false;  
        for(int k=0;k<size;k++)  
            if(i==a[k])  
                tekrari=true;  
  
        if(tekrari)  
            continue;
```

```
a[size]=i;  
f(a,size+1);  
}  
}  
  
int mai(){  
    int *a=new int[8];  
    f(a,0);  
    return 0;  
}  
//programmed by B.Shayegh.
```

//program 43:

```
#include <iostream>
#include <fstream>
#include <sstream>

using namespace std;

int main () {
    string address;
    getline (cin, address);
    ifstream file;
    file.open (address);
    char temp;
    while (file>>temp) {
        if(int(temp)>=65 && int(temp)<=91) {
            temp=temp-32;
            cout<<temp;
        }
        else cout<<temp;
    }
    return 0;
}

//programmed by M.Verkiani.
```

```
//program 44:
```

```
#include <iostream>
#include <fstream>
#include <sstream>

using namespace std;
int main(){
    string address;
    getline(cin,address);
    ifstream file;
    file.open(address);
    file.seekg(0, ios::end);
    if (file){
        if (file.tellg() == 0) {
            cout<<'0';
        }
        else cout<<'1';
    }
    else cout<<"file not found...";
    return 0;
}
```

```
//programmed by M.Verkiani.
```